

نبوي معجزې

ليکوال:

مولوي عبدالهادي حماد

Ketabton.com

نبوي معجزې

ليکوال

مولوي عبدالهادي حماد

د تعليم الاسلام راډيو ويب پاڼې له خوا:

www.Taleemulislam-Radio.com

د چاپ حقوق په خپرندويه ټولنه اړه لري

د کتاب پېژندنه :

❖ د کتاب نوم	:: نبوي معجزې
❖ ليکوال	:: مولوي عبدالهادي حماد
❖ خپرندوی	:: علامه رشاد خپرندويه ټولنه / کندهار
❖ کمپوز او ډيزاين	:: علامه رشاد کمپيوټر اداره / کندهار
❖ کمپوزر	:: خپله ليکوال
❖ چاپکال	:: ۱۳۸۸ ش - ۲۰۰۹ ع
❖ چاپشمېر	:: ۱۰۰۰ ټوکه
❖ د خپرونو لړ	:: (۳۲)

اړيکي

m_rohyal2006@hotmail.com
mrohyal@gmail.com

گرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۲۶۰۱۱

د تعليم الاسلام راډيو ويب پاڼې له خوا:

www.Taleemulislam-Radio.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د خپروونکي د يادښت پر ځای :

معجزه د رسالت نخبه ده

لوی خدای د خپلو بنده گانو د لارښوونې لپاره په بېلابېلو وختونو کې لارښوونکي را استولي دي، چې د دغو لارښوونکو په واسطه یې خپل حق دین خپور کړی او د دوی په ذریعه یې د جهالت توري تیارې روښانه کړي. هر لارښوونکي خپل قوم سمې لاري ته رابللی او په دغه لاره کې یې هر ډول تکلیف او زحمت ته اوږه ورکړې. د پیغمبرانو په سلسله کې ځیني داسې انبیاء هم تېر سوي چې د تبلیغ لپاره یې په سوونو کلونه خوارۍ کښلې او بېلابېل تکلیفونه او مشقتونه یې پر ځان وړي دي.

زموږ ستر پېشوا حضرت محمد مصطفی ﷺ د یوې ستري معجزې تر څنګ چې د وروستي آسماني کتاب څخه عبارت ده، د خپل امت د لارښوونې او رهنمايي کولو په موخه بېلابېلي معجزې ښکاره کړي، چې هره معجزه د هغوی پر رښتیني رسالت دلالت کوي، د حضرت محمد مصطفی ﷺ د معجزو بیانونه به د دغه ډول رسالو تر زغم او ښتې وي، خو د نوي نسل د پوهاوي او د اسلام پوهني او محمدي رسالت سره د نوو ځوانانو د بلدتیا په موخه زموږ همکار او خوږ ژبي لیکوال ښاغلي مولوي عبدالهادي حماد د نبوي معجزو په نوم یوه کوچنۍ خو د محتوی په لحاظ یوه معتنمه رساله لیکلې، علامه رشاد خپرندویه ټولنه د ښاغلي حماد صاحب دغه رساله د تبرک او د نوي نسل د خپل دین او رسول سره د مینې په موخه خپروي، خدای دي وکي

چي له دغي لاري د خپل خان او ولس لپاره د خدمت مصدر وگرځو.
موږ بناغلي حماد صاحب ته د دغي رسالې د چاپ مبارکي
وايو او د دې تر څنگ دوعا کوو چي لوی خدای ﷻ دي حماد صاحب
ته د اوږده او آرام ژوند تر څنگ محمدي امت ته د نور خدمت توان
ورکړي.

په درنښت
علامه رشاد خپرندويه ټولنه
کندهار

فہرست

۹ پیل	۱
۱۲ معجزہ خہ تہ وایی؟	۲
۱۴ د حینو انبیاوو ﷺ معجزی	۳
۱۷ د معجزی مقصد	۴
۱۹ کرامت	۵
۱۹ سحر او جادو	۶
۲۱ د سحر او معجزی توپیر	۷
۲۳ د معجزی دولونہ	۸
۲۴ د حضرت محمد ﷺ معجزی	۹
۲۷ قرآن کریم یوہ خرگندہ معجزہ دہ	۱۰
۳۰ د سپورمی دوه خایہ کبدل	۱۱
۳۳ د کافرانو پہ شوم هدف در رسول الله ﷺ	۱۲
۳۷ د حضرت محمد ﷺ معجزہ وه چي	۱۳
۳۹ ابو جهل او ملگرو تہ در رسول الله ﷺ	۱۴
۴۴ وعتیبہ تہ در رسول الله ﷺ بنرا	۱۵
۴۶ پہ اسلامي نری کی د عمری همت اغیز	۱۶
۴۶ د حضرت عمر ﷺ اسلام راوړل	۱۷
۵۰ دام خیر په اړه در رسول الله ﷺ دعا	۱۸
۵۴ د ابوهریره ﷺ دمور په اړه د	۱۹
۵۵ دوچکالی خخه خلاصون	۲۰

۵۶	له آسمان څخه د ملايکو راکښته کېدل	۲۱
۵۸	د بدر په غزا کې باران اورېدل	۲۲
۵۹	نبوي معجزه وه چې خاورو کافران	۲۳
۶۰	د احزاب د غزا وړاندوينه	۲۴
۶۰	د احزاب په غزا کې د سپلی راتگ	۲۵
۶۴	د حنين په غزا کې د معجزې په مټ	۲۶
۶۶	د رسول الله ﷺ د وژني په شوم هدف	۲۷
۶۷	د معراج پېښه نبوي معجزه وه	۲۸
۷۲	د رسول الله ﷺ د ځيگر مبارک	۲۹
۷۳	د حديبې په تړون کې د رسول الله ﷺ	۳۰
۷۳	د ونواطاعت	۳۱
۷۴	د غرونو سلام	۳۲
۷۴	د لبرو خرماوو ډېروالی	۳۳
۷۶	د څو تنو په غذا په سوونو خلک ماره	۳۴
۷۷	د معجزې په مټ د امپراتوريو د	۳۵
۷۷	له ډبرو څخه رسول الله ﷺ ته د سلام	۳۶
۷۸	د خرما د وچي ونې ژړا	۳۷
۷۹	د نبوي دريځ بنورېدل	۳۸
۷۹	و رسول الله ﷺ ته د اوښ سجده	۳۹
۸۲	الهي ساتنه	۴۰
۸۵	د رسول الله ﷺ وړاندويني	۴۱
۸۶	د جگړې په اړه پېشگويي	۴۲
۸۷	تر قيامت وړاندي شپږ پېښي	۴۳
۸۸	مذهب به او، سه	۴۴
۸۸	مېرمن به د مېړه سره تجارت کوي	۴۵

- ۴۶ . سپک خلک به د قومي مشرانو په نامه ۸۹
- ۴۷ . نبوي سنت به د اړیکو پر بنسټ وي ۸۹
- ۴۸ . د پسونو خرڅوونکي به دنگي ودانی ۹۰
- ۴۹ . شراب او رشوت ته به ځانگړی نوم ۹۰
- ۵۰ . یاجوج او ماجوج به راسي ۹۱
- ۵۱ . یو سپېڅلی انسان به بربادی ته د پای ۹۳
- ۵۲ . د دجال په نامه به یوه لویه فتنه څرگنده ۹۴
- ۵۳ . د یو بې ساري حیوان راتلل ۱۰۰
- ۵۴ . پر درسته نړۍ د لوگي راتلل ۱۰۲
- ۵۵ . لمر به له لوېدیځ څخه راوڅېږي ۱۰۳
- ۵۶ . مخکه په وښویپېري ۱۰۴
- ۵۷ . په وروستی زمانه کي به حیوانان ۱۰۴
- ۵۸ . په وروستی زمانه کي به اور رامنځته ۱۰۵
- ۵۹ . آیا معجزې همدومره دي ۱۰۹
- ۶۰ . د علامه رشاد خپرنډویه ټولني چاپ ۱۱۱

پیل

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي وَنُسَلِّمُ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ حُمَاةِ
الدِّينِ الْمَتِينِ وَعَلَى كُلِّ مَنْ تَابَعَهُمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وبعد!

د هغه څښتن تعالی په سپېڅلي نامه، چي د تيارې شپې څخه د سپين سباوون سپينې ځلاوي برسېره کوي، هغه سباوون چي لوی څښتن پکښي د ماتمونو او سوکاليو کوربه توب له ازله ايښی دی. همدا سباوون دی چي له شپې سره سيالي کوي، ځيني زړونه پکښي خاندی، ځيني ناڅي، خو ځيني بيا د ماتم پرتور تغردومره بې حاله وي چي په بېله نړۍ کي گرځي. دا د شپو او ورځو يوازینی دنده نه ده، بلکي په همدې پړاو کي دواړه رابښکېل دي، منځنی ټکی په دواړو کي بريښي. همدا شپه او ورځ دي چي د هغه کهکشان څېره د عقيدې سترگو ته بښي چي بيا تل خلاصون ترې نسته، رښتيني ښکمرغۍ او بدمرغۍ هم هلته دي. کله شپه او کله ورځ په لالهانده نړۍ کي انساني غړو ته د رښتيني ښکمرغۍ د لاسته راوړلو جوگه توب ورکوي. کله بيا فکر په دې نړۍ کي تم کړي هغه شپې ور په زړه کوي کومي چي د ودانۍ او وړانۍ دي. انسان د خپل مريي په څېر کله هسکو غرونو ته خپڅوي کله يې بيا د ژورو شاهانو په تل کي بې هوښه غورځوي. هوکی! دا يوازی د څښتن تعالی جل جلاله دوه استازي دي. ده يې ټول شمېر استازي، انسان، فکر خپلي څېړنيزي کټگوري ته راوي بو

فنا به په ډېره چابکۍ سره انساني فکر پخپلو موټو ووهي او روح به يې له بدنه بېل کړي، تش کالبوت به پاته سي.

د څښتن تعالی ﷻ گلورين رحمت دي پر وياړمن بشروي، چي ټوله بشريت يې په دې نړۍ کي دروهي (روحي) د وېرخ او په راتلونکي عالم کي يې د عملي دوزخ څخه وژغورل، نه يوازې چي نړيوال يې د توري او تجربې په مټ قانع کړه، بلکي انسان ته يې په فکري، روحي، محيطي او داسي نورو ډگرونو کي رښتيني ډاډ ور په برخه کړ. د دې وياړ څخه تش هغه کسان بې برخي سول چي د زړونو پلازونه يې له رخې او کينې څخه ډک کړي وو، ازادي يې نه درلوده، چي د ځان په اړه پرېکړه وکړي، بلکي تر فکري استعمار لاندې راغلي وو.

هوکي! همدا د څښتن تعالی ﷻ پر بشريت باندي د خپلي لوروني له درياب څخه د يو خوځاڅکو اورول وو.

اوس که د معاصري نړۍ بشپړه بشپړتيا له آنده تېره کړو د شک پرته دې پايلي ته رسېږو، چي د عقېدې رښتینولي د خلگو په منځو کي د يوې معما بڼه ځانته غوره کړېده، دا ځکه چي د رښتني عقېدې څښتنان لاس تر زني ناست دي په هره څانگه کي چي مادي شته تر سترگو کړي د مين په څېر وردانگي، مقابل لوري مو په دې توانېدلی دی، چي زموږ په علم، کلتور، دود، ازادي او داسي نورو کي په دلاوره زړه لاس وهنه وکړي. په ورته ډول د دې جوگه سوی دی چي پر فکرونو مو داسي توره پرده وغوروي، چي حق راته باطل او باطل راته حق ښکاره کړي د ساري په ډول که د علم څانگه را واخلو پخپله خوښه مو علم و مذهبي او عصري ته ويشلی دی، حال دا چي پوهه د وې برخي او ټولنه مذهبي او عصري پوهان نه سي قبلولای بلکي ساينسي پوهه د

مذهبي پوهي څخه زېږي او ساينسي پوهه مو د مذهب ثبوت کوي. لنډه داچي هر څومره چي پر وړغیرو بیا به هم لږ وي خو داچي که د رښتیني عقیدې څښتنان لاس تر زني نه کښیني او د خپلي لاري مله له لاسه ورنه کړي نو په کار ده، چي د عقیدوي دفاع په هره زاویه کي د وس تر بریده کار وکړي، بلکي په کار ده چي د دفاع تر کرښو یې تېره معارضوي بڼه ورکړي.

د دفاع لپاره ډیري لاري سته خواړونده یې یوه څانگه دا هم کېدای سي، چي خلگو ته هغه نبوي ثبوتونه تر نظر تېر سي کوم چي حضرت محمد ﷺ پخپله زمانه کي خلک په قانع کړي دي، چي یوه برخه یې د معجزو څخه عبارت ده چي یو په بل پسې به یې تر بحث لاندې ونیسو:

معجزه شه ته وايي؟

معجزه هغه کړني ته ويل کېږي، چې د پيغمبري د دعوه کوونکي له لوري څخه د عادت خلاف کار څرگند سي او د هغه کړني کول نور خلگ عاجز کړي تر څو خلگ وپوهېږي، چې نوموړې کړنه د الله ﷻ د نبي پرته بل څوک نه سي تر سره کولای، الله ﷻ و ډېرو انبياوو ته معجزې ورکړي دي، ځکه الله ﷻ فرمايي:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ ^(١)

ژباړه : بېشکه موږ رسولان (نبيان ، استازي) د بنکاره نښو (معجزو) سره لېږلي دي.

لکه چې ومو ويل: معجزه د عادت خلاف يوه کړنه ده، د عادت خلاف کړني دوه ډوله کېدای سي، يوه دا چې داسي کړنه تر سره سي چې په مشاهدت يې څوک نه سي ښودلای خو امکان يې وي، دوهمه دا چې داسي کړنه تر سره سي چې په مشاهدت هم ښودل کېدای سي خو تر يوه بريده گران کار وي، د مثال په ډول ويلای سو: که ستاسو په کوڅه کې يوه وچه ونه ولاړه وي د څو کالو په بهير کې يې پانې نه وي کړي. يو موثق کس (باوري څوک)، چې خبره يې د باور وړ وي تاسو ته ووايي چې د کوڅې ونې شنې پانې پيدا کړي دي. څرگنده ده چې تاسو به

^(١) سورة الحديد، الاية - ٢٥. وسميت معجزة لأن البشر يعجزون عن الأتيان بمثلها، تفسير قرطبي ج: ١ ص: ٦٩.

تعجب وکړئ او دا به ډېر گران کار درته ښکاره سي او که تاسو ته همغه کس ووايي چي د کوشې وچي وني نن د يو چا سره خبري کولې. تاسو به دا خبره د شک پرته درواغ وبولئ. د نوموړي کس لومړۍ وينا د يو گران، ممکن او مشاهدوي کار لپاره مثال سو او دوهمه وينا يې د يوې ممکنې غير مشاهدوي کړنې لپاره مثال سو، خو پاته دي نه وي چي مشاهدوي او غير مشاهدوي مو په دې اعتبار وره وويل، چي د فطرتي توان پرته يې شوک په مشاهدت نه سي ښودلای.

په پورته مثال کي مو د عادت خلاف کړنه وپېژندل په همدې ډول الله ﷻ خپل استازي د داسي پېښو جوگه کړي، چي بېخي عقلي شونتيا څخه دباندې وي يا په بل عبارت خلک چي يې په سترگو نه وويني په ډېره چابکۍ به د درواغو پرېکړه پرې وکړي. پاته دي نه وي چي دغسي کړني يوازي د کوم خاص پيغمبر څخه نه دي څرگندي سوي، بلکي د زيات شمېر انبياوو څخه څرگندي سوي دي، د مثال په ډول:

د عینو انبیاءو ﷺ معجزې

الله ﷻ و موسیٰ ﷺ ته د مار معجزه ورکړې وه، کله چې به یې خپله لکړه وغورځوله د هغې لکړې څخه به لوي ابي مار جوړ سو او و همدې معجزې ته د فرعون ټول ساحران عاجزه سول او پدې پوه سول چې دا سحر نه دی بلکې معجزه ده، لکه چې الله ﷻ فرمایي:

فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ (١)

ژباړه: نو لکړه یې وغورځوله بیا ناڅاپه لوی بنکاره مار ترې جوړ سو. همدا ډول الله ﷻ و عیسیٰ ﷺ ته د مړو د ژوندي کېدو معجزه ورکړې وه، لکه چې الله ﷻ فرمایي:

أَنِّي قَدْ جَعَلْتُكُمْ بَعَايَةَ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِّنَ الطَّيْنِ

كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ (٢).

ژباړه: زه و تاسو ته یوه معجزه ستاسو د (پالونکي) له لوري راوړم، زه و تاسو ته د مرغې په څېر یو شی جوړوم بیا پکښې پو کوم نو د الله ﷻ په امر به (ژوندي) مرغې سي.

الله ﷻ و ابراهیم ﷺ ته اور یخ ورگرځاوه، کله چې نمرود د ده لپاره ډېر زیات زورور اور تیار کړی و. لکه چې الله ﷻ فرمایي:

(١) سورة الاعراف الاية (١٠٧).

(٢) سورة آل عمران الاية (٤٩).

قُلْنَا يَنَّا زُكُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَيَّ إِنِّي بَرَاهِيمَ ﴿١﴾

ژباړه : موږ ورته وويل : اې اوره! پر ابراهيم ﷺ باندي يخ او جنت سه.

په همدې ډول كله چي د صالح ﷺ قوم له ده څخه د معجزې غوښتنه وكړه صالح ﷺ د الله ﷻ په امر سره د غره څخه اوښه را وايستل لكه چي الله ﷻ فرمايي:

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَنْقُومِ آعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ

ژباړه : و ثموديانو ته مو د دوى ورور صالح ﷺ په پيغمبرۍ ورو لېږي ده ورته وويل اې قومه! د الله ﷻ عبادت وكړئ ستاسو لپاره د الله ﷻ پرته بل خداى نسته تاسو ته ستاسو د (پالونكي) له لوري څخه معجزه راغله دغه ستاسو لپاره د الله ﷻ اوښه ده.

و داود ﷺ ته الله ﷻ اوسپنه په لاس كي داسي نرمه كړې وه لكه موم ځكه الله ﷻ فرمايي: وَالنَّالَةَ الْخَدِيدَ ﴿٢﴾

ژباړه : موږ و داود ﷺ ته اوسپنه نرمه كړې وه. و سليمان ﷺ ته الله ﷻ بادونه او پيرانان تابع گرځولي وه، ځكه الله ﷻ فرمايي:

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ

(١) سورة الانبياء الاية (٦٩).

(٢) سورة الاعراف، الايه (٧٣)

ط
الْقَطْرِ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۗ (١)

ژباړه : و سليمان ﷺ ته بادونه تابع وه، سهار يې د يوې مياشتې، ماښام يې د يوې مياشتې مزل کاوه او د قطر چينه مو ورته بهېولې وه او ځينو له پيرانانو څخه ده په مخ کې د الله ﷻ په امر کار کاوه.

همدا ډول الله ﷻ و نورو پيغمبرانو ته هم معجزې ورکړي وي، لکه د حضرت محمد ﷺ معجزې چې وروسته به مفصل ډول راسي او داسي نور.

په هر صورت دا ټولي داسي کړني دي چې د انساني توان څخه دباندې دي.

د يادوني وړ ده، چې پورته مو د لږ اشارې په کولو سره څرگنده کړه چې معجزه د عجز څخه اخیستل سوې ده، عجز د عربي ژبې څخه په ناتوانۍ ژباړل کېږي او دلته موخه ځني د انسانانو ناتوانه کول دي دا چې د دې ناتوانۍ څخه موخه څه ده؟ په جواب کې ويلاى سو:

د معجزې مقصد

خرگنده ده چې معجزه یو منطقي دلیل نه دی لکه چې په بنکاره موضوعاتو کې چې استعمالیږي، د مثال په ډول څوک ستاسو څخه وپوښتي چې کعبه ولي کعبه بولي؟ تاسو په جواب کې ورته وواياست: کعبې ته له دې امله کعبه وايي چې پر مکعب شکل باندې جوړه ده او مکعب شکل د هندسي فن له آنده هغه شکل ته ویل کېږي، چې څلور گوټيزه او متساوي الاضلاع وي دا چې کعبه هم په دې بڼه جوړه ده ځکه ورته کعبه وايي.

دا یو منطقي دلیل سو، خو معجزه له داسې دلیل څخه بېله ده، بلکې معجزه د یو کس د رسالت پر رښتینولۍ باندې دلیل دی البته یو مشاهده وي دلیل دی او د دې دلیل لامل دا دی چې عقېده طبعاً له غیبو او پټو شیانو سره اړه لري د هر دین پلټنه چې وکړئ د هغه دین پیروان خامخا داسې عقېدې لري او د داسې شیانو پر راتلو باندې پاور لري، چې په سترگو نه لېدل کېږي، لکه مسلمانان چې د جنت، دوزخ او داسې نورو شیانو د راتګ عقېدې لري دا ټوله په دې معنی دي چې یو داسې واکمن سته چې غیب شیان پالي او د شتو تر بریده یې رسوي نو کوم څوک چې داسې کړنه تر سره کړي چې د انساني توان له دائرې دباندې وي یقیني خبره ده چې د داسې چا تر اوبه د هغه واکمن سره وي چې د عقیدوي او غیبی شیانو څښتن دی او دغه کس پنخپل رسالت کې رښتین دی.

بله خبره دا ده چي د نړۍ د اديانو متخصصين وايي: د ټولو عقېدو څښتنان په دې آند دي، چي رښتيني مذهب يو دى هغه واکمن يو يا سره هم نظره او کلک تر او لرونکي دي چي د غيبو شيانو واک يې په توان کي دى نور ټوله دينونه باطل دي، خو په دې ځاى کي لاره پېچل سوې ده، چي رښتيني دين له باطلو دينونو څخه څنگه توپير سي هر چا د خپل وس سره سمې هڅي کړي دي چي پخپل فکر رښتيني دين انتخاب کړي. له نېکه مرغه موږ مسلمانان ټوله په دې عقېده يو، چي رښتيني دين اسلام دى يا تر اسلام وړاندي هغه دينونه دي کوم چي قرآن بنودلي دي ځکه چي مشاهدوي دليل لري هغه دليل چي د څښتن تعالى ﷻ پرته يې له چا سره توان نسته، بلکي هره معجزه و بشريت ته يو خبر دى چي تاسو که اسلام دين حق نه بولى نو ستاسو لاره خلاصه ده تاسو هم داسي کړنه تر سره کړئ، تر اوسه هيڅوک پدې نه دى بريالى سوې چي د معجزې په څېر دليل وړاندي کړي لکه وروسته چي به راسي. البته ځيني شيان سته چي په ښکاره د معجزې سره ورته والى لري لکه په روا شيانو کي کرامت او په ناروا شيانو کي سحر، خو په حقيقت کي هر يو د معجزې سره زيات توپير لري چي يو په بل پسې به يې تريحث لاندې ونيسو:

کرامت

د ولي الله (د الله ﷺ دوست) و هغه کړني ته کرامت ويل کېږي، چي د عادت خلاف وي، البته د ده بې ارادې تر سره سي او هم دا يې د معجزې سره توپير دى چي معجزه د نبي په اراده او د خلکو په غوښتنه سره تر سره کېږي او کرامت د ولي بېله ارادې تر سره کېږي.

سحر او جادو

سحر د شرعي اصطلاح له مخي په هغه شي پوري خاص کړل سوى دى چي سبب يې خرگند نه وي او د حقيقت پر خلاف يوازې يوه ذهني لومه وي^(١). د لا روښانتيا په موخه ويلاى سو، چي سحري کړنه د سحر کونکي له خوا د خلکو د سترگو غلطول دي په حقيقت کي هيڅ شتون نه لري د ساري په ډول په ځينو ځايونو کي ليدل کېږي يو څوک جماد (وچ) شى په نبات (شنه) شي اړوي لکه: چي د يوه لرگي څخه لوند نيا لگى جوړ کړي. داسي کړنه د شريعت له مخي جرم دى، الهي کوم پيغام پکښې نسته بلکي د يوه کسب په مټ هر څوک دغه کړنه تر سره کولاى او زموږ د سپېڅلي اسلام له پلوه د سحر کوونکي لپاره د سختو عذابو ژمني

(١) السحر فى عرف الشرع مختص لكل امر يخفى سببه ويتخيل على غير حقيقته.

تفسير كبير ج: ١ ص: ٤٣.

سوي دي او د کبيره (لويو) گناهونو په ډله کي شمېرل سوي دي، عقیده ورته ساتل کفر بلل سوي ده بل لا دا چي سحر کوونکي ته پر اسلام پاتېدل ناشوني دي حکه الله ﷻ فرمايي:

وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَنُ وَلٰكِنَّ الشَّيْطَانَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ...^(١).

ژباړه: سليمان ﷺ کفر نه دی کړی مگر شيطانانو کفر وکړ خلگو ته يې سحر ورښودی.

د پورتنی آیات څخه په څرگند ډول معلومېږي، چي الله ﷻ د سحر څخه په کفر تعبیر کړی دی.

د دې ناوړه عمل په اړه بجاله ﷺ د رسول الله ﷺ څخه روایت کوي: د سحر کوونکي سزا داده چي سړيې په توره ووهل سي^(٢).

حضرت بجاله ﷺ فرمايي: موږ ته د حضرت عمر ﷺ تر مړيني يو کال وړاندې د عمر ﷺ له خوا يو ليک راغلی په ليک کي حضرت عمر ﷺ ليکلي وه: هر سحر کوونکی نارینه او ښځه ووژنی^(٣).

د حضرت ابو موسی اشعري ﷺ څخه روایت دی، چي رسول الله ﷺ فرمايلي دي: درې کسان الله ﷻ جنت ته نه پرېږدي: لومړی - شراب څښونکی. دوهم: د وصيلې پرېکوونکی او دريم: د سحر تصديق کوونکی^(٤).

^(١) سورة البقرة الآية (١٠٢)

^(٢) رواه الترمذی، وقال الصحيح انه من قول جندب آه. زواجر.

^(٣) رواه البخاری

^(٤) رواه الامام احمد في مسنده، وابن حبان في صحيحه و ابو يعلى والحاكم وصححه، وقال المنذرى في الترهيب من شرب الخمر.

د سحر او معجزې توپير

سحر يو ناروا کار دی او معجزه د يوه سپېڅلي کس څخه د يوه سپېڅلي کار د څرگندولو څخه عبارت ده که څه هم د معجزې او سحر تر منځ توپير د پورتنیو خبرو په نظر کې نیولو سره ډېر څرگند دی خو بیا هم د لا سپیناوي په موخه یې ځیني توپيرونه تر بحث لاندې نیسو، چي د لاندنيو توپيرونو څخه عبارت دي:

۱. معجزه د هغه چا له لاسه څرگندېږي، چي د نبوت دعوه کوونکی او رښتینی او ټاکلی انسان وي او سحر د هر چا له لاسه منځته راتلای سي.
۲. سحر پرته له دې چي د کتونکو لپاره لنډ مهالی غولونکی دی په حقیقت کې هیڅ نسته او معجزه یو حقیقي شی ده، چي په حقیقت کې هم شتون لري لکه د صالح عليه السلام او بنه چي تر یوه وخته پوري یې و مسلمانانو ته د خوراک لپاره شیدې ورکولې^(۱).
۳. سحر چا ته کوم تاوان نه سي رسولای او د معجزې په مټ د الله جل جلاله په امر سره خلک په یقینې ډول هلاکېدای سي، لکه چي الله جل جلاله یې په قرآن کریم کې یادونه کړې ده^(۲).
۴. معجزه تل پر سحر باندي برلاسي وي او سحر د معجزې په

(۱) طبری - التفسیر ۲۴ / ۴۵۸.

(۲) مَا يَفْرُقُونَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

سورة بقره، الاية (۱۰۲).

وراندي ٽيٽ راڻي لکه د موسی ﷺ په کيسه چي کله موسی ﷺ لکړه وغورځوله. د ساحرانو ټوله سحر يې په وراندي مات سو او ساحران پوه سول، چي د موسی ﷺ کړنه سحر نه بلکي يوه معجزه ده، ځکه زمونږ يو داسي توانا سحر يې په وراندي مات سو، چي مونږ يې له ډېره وخته تاييه نيولي وه^(۱).

د پورتنیو توپيرونو ترڅنگ سحر له معجزې سره نور توپيرونه هم لري چي سالم فطرت يې له ورايه پېژندلای سي.

(۱) وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿۳۳﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿۳۴﴾ قَالُوا يَمْوَسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ﴿۳۵﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا عَيْنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ ﴿۳۶﴾ * وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿۳۷﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۳۸﴾ فَغَلِبُوا هنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿۳۹﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِنْدِينَ ﴿۴۰﴾ سورة الاعراف ۱۱۳ - ۱۲۰ آيتونه.

د معجزې ډولونه

څرنگه چې معجزه یوه داسې کړنه ده، چې تر انساني توان او ساینسي وړتیا دباندې ده خو پنخپل ځان کې څلور ډولونه لري چې د لاندنیو ډولو څخه عبارت دي :

لومړی : د معجزې کړنه د عادت خلاف وي هیڅ یوه برخه یې د عادت سره سمون نه خوري لکه د لکړي څخه د مار جوړېدل ، د سپوږمۍ دوه ځایه کېدل، د اسمان څخه رالوېدل او داسې نور.

دوهم : معجزه یوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف خو نه وي مگر په ټاکلي او مخصوص وخت کې یې راتلل د عادت خلاف وي لکه د طوفان راتلل، زلزلې کېدل او داسې نور.

دریم : معجزه یوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف نه وي او نه یې په ټاکلي وخت کې راتگ د عادت خلاف وي خو د څرگندېدو لاره یې د عادت خلاف وي لکه د پیغمبرانو په دعا د باران اورېدل، د ناروغ جوړېدل او داسې نور.

څلورم : معجزه یوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف نه وي او نه یې د څرگندېدو لاره د عادت خلاف وي مگر د دغه کړني په راتگ وړاندې پوهه یې د عادت خلاف وي لکه د نبی ﷺ وړاندوینه.

د حضرت محمد ﷺ معجزې

لکه مخکي چي مو وويل الله ﷻ په هره زمانه کي خپلو پيغمبرانو ته داسي معجزې ورکړي دي، چي د الهي دين نه منونکي به ترې عاجزه وه لکه چي د حضرت موسیٰ ﷺ په زمانه کي چي سحر او جادوگري ډېره مخ په وړاندي وه د هغې زمانې د خلکو په آند د درنښت پور انسان هغه شوک و، چي د سحر په ناروا لاره کي به يې ډېره برلاسی درلوده الله ﷻ و موسیٰ ﷺ ته داسي معجزه ورکړه، چي د دوی ټول سحر او جادو يې په وړاندي مات و. د حضرت عیسیٰ ﷺ په زمانه کي طب پوهنه ډېره مخ په وړاندي وه تر داسي بريده چي د هغې زمانې خلکو د هري ناروغۍ لپاره درمل پيدا کړي وه يوازي يې د مورزاده پانده، مري ژوندي کېدل او پس ناروغۍ درملنه نه سواي کولای الله ﷻ و عیسیٰ ﷺ ته د دغه درو وارو درملنه د معجزې په بڼه ورکړه، چي ټوله نه منونکي يې په وړاندي ناتوانه سول.

تر ټولو په وروستۍ زمانه کي الله ﷻ حضرت محمد ﷺ په پيغمبرۍ ولېږي په دغه زمانه کي کوم درس حای نه و، يعني نه داسي مدرسه او نه مکتب و چي په مت يې خلکو علوم او فنون زده کړي وای او د دغه حای څخه دي خلکو ته علمي، ادبي او هنري افکار رسېدلي وای. يوازي د شعر خطابي او بياني فن و، چي په خلکو کي يې طبعاً دود موندلی و او خلکو زياته پاملرنه هم ورته کوله که څه هم زيات خطيبان او شاعران يې د ليک او لوست څخه هم بې برخي وه، خو د

زیات تمرین په مټ یې لوړ، لوړ مقامونه گټلي وو آن تردې چې د هغې زمانې شعرونه تر اوسه پوري د عربي ادب یوه برخه ده. د دوی د اشعارو د ودې یو لامل دا هم کېدای سي، چې مرکزي عربستان د تجارت مرکز و، د زیاتو سیمو څخه خلک ورته راتلل په ځانگړي ډول د حج د اداء کولو په وخت کې به تجارتی کاروانونو د مکې و لوري ته مخه کړه، زیات خلک به سره یو ځای کېدل په همدې وجه مکه د ادبي مشاعرو مرکز هم بلل کېده، د هري سیمي خلکو زیار ایستی چي یو شعر راوړي او د خلگو د مجموعې په وړاندي یې ووايي او ځان ته د خپل شعر معیار معلوم کړي. د دې سره به ځینو خلکو خپلي بوللي (قصیدې) د مکې په خونه کې څرولې چې ښه بېلگه یې د اسلام د څرگندتیا پر مهال د هغه قصیدو څخه عبارت ده، چې په مکه کې څرپدلې او ه قصیدې وې چې د تعلقات سبعة په نامه یادېدلې.

د دوی په اند شعر او شاعري ویاړ و، دوی به د خپلو شاعرانو زیات درنښت کاوه او د خپل قوم د برتری لپاره به یې د خپلو شاعرانو نومونه یادول او د شاعرانو لرل به یې د خپل قوم د عزت په موخه سند گرځاوه. مگر د خپلو کوچنیانو ښوونې او روزنې ته یې هیڅ پاملرنه نه کوله، همدا لامل و چې د مکې او حجاز د سیمو زیات خلک په لیک او لوست نه پوهېدل.

د یادوني وړ ده، چې په هغه وخت کې درې علوم و عربو ته په میراثي ډول پاته ول لومړی دا چې دوی به د ستورو پېژندنه کول او په مټ به یې ځان ته د باران د اورېدلو وخت معلوماوه، دوهم دا چې پل زني به یې زده کول او دوی په دې کار کې زیات مهارت هم درلودی، دریم دا چې د نسبونو زده کړه به یې کول او په دې لاره کې یې هم زیاتي

هڻي ڪولي اوددي فن په يادولو کي يي هيڻ ڊول زيار نه سپماوه^(١).
په همدغه وخت کي ڄڻتن تعاليٰ ﷺ حضرت محمد ﷺ د
بشریت خپل استازی ولپري داسي استازی و، چي په بشریت کي تر
ٽولو غوره انسان و تر داسي بريده چي په غوره والي کي يي ساري نه
لري، دده په راتگ سره تر ٽولو وړاندي دده خپل قوم د مخالفت سخت
عڪس العمل وښودي، الله ﷻ دده د رښتينولي په موخه زياتي
معجزې ورکړې، چي ځيني يي دده تر زماني پوري خاص وې او يوه
څرگنده معجزه يي تر اوسه پوري لاسته او تر قيامته پوري به هم وي
چي د قرآني معجزې څخه عبارت ده، دا يوه لويه او څرگنده معجزه ده
چي تفصيل يي په لاندي ډول دي:

(١) وَلَكِنَّ الْقَذْفَ بِالتَّحْوِمِ قَدْ كَانَ قَدِيمًا، وَذَلِكَ مَوْجُودٌ فِي أَشْعَارِ الْقَدَمَاءِ مِنَ الْجَاهِلِيَّةِ ...
الروض لانف ج: ١ ص: ٣٥٤ فصل في الكهانة، انساب الاشراف ج: ٣ ص: ١٩٨،
عشائر العراق ج: ١ ص: ٣٧، احوال القبائل، سبل الهدى والرشاد، ج: ١ ص: ١٣٥،
الروض الانف، ج: ١ ص: ١٧٤.

قرآن کریم

یوه څرگنده معجزه ده

څرگنده ده، چې رسول الله ﷺ د ماشوتوب څخه کومه زده کړه نه وه کړې او نه په قریشو کې د لیک او لوست زده کړه دود وه لکه مخکې چې مو اشاره ورته وکړه، نه د مکې قریشو د رسول الله ﷺ څخه شعر یا ادبي ټوټې اورېدلي وي. څه وخت چې نوموړی په رسالت سره وویارل سو نو قریشو ته یې د الله ﷻ سپېڅلی کلام قرآن کریم واوروی، داسې کلام چې د ادبي قانون له مخې هیڅ ډول نیمگړتیا نه پکښې تر سترگو کېده بلکې هیچا د داسې کلام په څېر ادبي وینا نه سوای کولای په پایله کې ټول خلک ورته عاجزه سول، هر څومره چې یې لاس او پښې بنورول هڅو یې هیڅ گټه نه کول پرته له دې چې و دې کلام ته دناتوانۍ سره تیت کړي نه یوازې چې د ټوله قرآن په څېر دوی یوه مفصله وینا نه سوای کولای بلکې د قرآن کریم د یوه کوچني سورت په څېر یې هم یوه وینا نه سوای کولای. سربېره پر دې که د ټوله بشریت ادیبان سره یوځای سي بیا هم د دې جوگه نه دي، چې څوک دي پکښې یو سورت جوړ کړي، ځکه الله ﷻ د دغې خبرې د ثبوت او سپیناوي په موخه ټولو انسانانو ته خبر ورکړی دی او فرمایلي یې دي:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ

وَأَدْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾^(١)

ژباړه : که چيري تاسي په شک کي ياست د هغه (قرآن) څخه چي موږ پر خپل بنده باندي نازل کړی دی نو راوړئ يو سورة د دې قران په څېر او هغه خپل مرستيلان د الله ﷻ پرته وبولئ (وننگوئ) که رښتيا ويونکي ياست.

الله ﷻ شاوخوا څوارلس سوه کاله وړاندي ټولو انسانانو ته خبر ورکړی دی او وييلي يې دي: که تاسو شک لرئ چي قرآن د الله ﷻ کلام نه دی او وايست چي دا کتاب رسول الله ﷻ د ځانه جوړ کړی دی، نو رسول الله ﷻ خو يو انسان و تاسو هم انسانان ياست ونيسئ تاسو هم دا کار وکړئ. تر اوسه پوري هيڅوک نه دی توانېدلی چي د دې قران په څېر يو کوچنی سورة جوړ کړي.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي: يوازي انسان نه بلکي که پيرانان هم ورسره په مرسته کي مله سي هم دا کار نه سي کولای ځکه قرآن د الله ﷻ کلام دی د الله ﷻ کرښه ده پرته بل څوک نه سي کولای الله ﷻ فرمايلي دي:

قُل لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا

الْقُرْآنِ لَآ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ ۚ وَلَوْ كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٢٤﴾^(٢)

ژباړه : ووايه (اې محمده ﷺ!) که چيري انسانان او پيرانان سره يو ځای سي چي د دې قران په څېر (يو کتاب) راوړي را به يې نه وړي د دې قرآن په څېر که څه هم ځيني له دوي د ځينو ملاتړ کوونکي

(١) سورة بقره - ٢٣ آيت.

(٢) سورة الاسراء - ٨٨ آيت.

(مرستيالان) هم سي.

د پورتنیو خبرو په نظر کي نیولو سره په ښکاره ټکو کي وښودل
سوه چي قرآن یوه داسي معجزه ده، چي تر اوسه پوري پاته او تل به
وي نو کوم څوک چي د اسلام په وړاندي شک لري نو د دې معجزې
په لیدلو سره یې شک له منځه تلای سي، ځکه که یې څوک معجزه
نه بولي نو د دې قرآن په څېر دي یوه وینا وړاندي کړي چي د
قرآن کریم سره په فصاحت، بلاغت، اخبار بالغیب او نظم کي ورته والی
ولري.

د سپوږمۍ دوه ځايه کېدل

د رسول الله ﷺ يوه بله څرگنده معجزه دا وه، چې د مکې کافرانو وپتېيله چې محمد ﷺ درواغجن ثابت کړي او داسې غوښتنه ترې وکړي چې د بنده له توانه وتلې وي هغه دا چې له اسمانه څخه دي محمد ﷺ سپوږمۍ راکښته کړي که رښتيا هم دغه کار وکړي نو رښتيني پيغمبر دي او د رسالت په دعوه کې رښتيني دي او که يې ونه کړي نو د رسالت په دعوه کې درواغجن دي.

په هر صورت دوی دا کار وکړ د رسول الله ﷺ څخه يې د سپوږمۍ د راکښته کېدو غوښتنه وکړه رسول الله ﷺ د دوی خبره واورېده او د څښتن تعالی ﷻ څخه يې وغوښتل تر څو سپوږمۍ راکښته او د دوی غوښتنه پوره کړي الله ﷻ پخپله لويه توانايي سره دا کار وکړ، په مني نومي ځای کې يې د آسمان له لوري سپوږمۍ راکښته کړه، سپوږمۍ دوه ځايه سوه د مکې او شاوخوا سيمو خلگو دغه کار په وينه او په څرگند ډول وليدی. البته دغه پېښه د شپې په منځنۍ برخه کې رامنځته سوه او الله ﷻ هم د دې پېښې يادونه په قرآن کریم کې کړې ده^(۱).

(۱) أَقْرَبَتْ السَّاعَةُ وَأَشَقَّ الْقَمَرُ ① وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمَرٌّ ② وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أُمَّرٍ مُّسْتَقَرٌّ ③ سورة قمر الايات ۱ - ۳. بخاري - الصحيح (فتح الباري ۲۲۴/۷) ورواه مسلم برقم: (۲۸۰۲).

اوس خبره داده، چي ايا دغه کار هم شونی دی؟ یا په بل عبارت په پورتنی معجزه کي لاندنی دوی پوښتني پیدا کيږي:

لومړی پوښتنه: څرنگه چي سپوږمۍ یو سیار ستوری دی، نو ستوري د فلکیاتو د علم له انده په ځان کي ماتوالی مني؟

دوهمه پوښتنه: که دغه پېښه رامنځته سوې وي نو ولي یوازي د دغه خبري پېښلیک یوازي مکه وال بیانوي په کار وه، چي د ټولي نړۍ خلکو لیدلې وای او د نړۍ د هر گوټ څخه تاریخ پوهانو نوموړې پېښه پخپلو لیکنو کي درج کړې وای؟

د لومړی پوښتني جواب: تر نولسمي پېړۍ وړاندي د مذهب پوهانو او ساینس پوهانو تر منځ د ستورو ماتوالی او یا نه ماتوالی یوه توده موضوع وه په پایله کي ډېر اوږده بحثونه او مناظرې پر جوړې وي، بلکي د پېړیو، پېړیو څخه دواړو ډلو د خپلو نظرونو د ثبوت لپاره اوږده اوږده کتابونه لیکلي وه. د مذهب پوهانو په ډله کي د نوموړي موضوع ثبوت د عقیده پوهانو دنده وه او په دوی پوري اړه لري د دوی له انده ټول ستوري که سیارات دي که ثوابت دي پخپل منځ کي ماتوالی مني او د ساینس پوهانو له انده دغه کار شونی نه و، بلکي ټول ستوري یونه جلا کېدونکي او نه څيري کېدونکي شیان ول، خود دوی دغه اوږدې مناظرې په اوس مهال کي په څرگند ډول بې گټي ثابتي سوي دي او په ښکاره ډول د مذهب پوهانو په گټه موضوع ثابتې سوې ده، څوک چي لږ مطالعه لري هغه ته ثابتې ده، چي ستوري په هر مهال کي کېدلای سي چي ټوټه ټوټه سي او د لا سپیناوي لپاره ویلای سو، چي ټولي نړۍ ولیده چي د سپیني روسیې په سیمه کي په شلمه پېړۍ کي د ځینو سیارو ټوټې ولوېدې او دا خبره ثابتې سوه چي سیارې ماتېږي.

آخر دا چي دا خبره هم په زړه ورتوب سره کېدای سي، چي د رسول
الله ﷺ په زمانه کي سپوږمۍ دوه ځایه سوې ده.

د دوهمي پوښتني جواب : څرنگه چي دغه معجزه په داسي مهال
کي رامنځته سوې ده، چي ټول خلگ په خواږه خوب ويده وو ډېر لږ
خلگ به داسي وو چي وينس به وو، نوکوم څوک چي وينس وو نو هغو د
ليک او لوست توان نه درلودی ځکه په هغه زمانه کي ليک او لوست
ډېر کم و که چا درلودی هغو به نه وي ليکلي ځکه په هغه وخت کي د
تاريخ د ضبط د ارزښت احساس د خلکو سره نه و او نه يې خلک په
درښت پوهېدل يوازي تاريخي پېښي د وينا له مخي په ميراثي ډول
پاتېدلې.

بله خبره دا ده: هره خبره چي نور څوک يې بيان نه کړي دا د دې
ثبوت نه دی چي دغه موضوع نو درواغ ده. که د دې ثبوت نسته چي د
مکې والو پرته نوري نړۍ په پېښليکونو کي د سپوږمۍ د لوېدو
يادونه نه ده کړې دا په دې معنی نه ده چي د سپوږمۍ لوېدل نه دي
رامنځته سوي.

د کافرانو په شوم هدف

د رسول الله ﷺ پوهاوی

رسول الله ﷺ ته چي الله ﷻ د هجرت اجازه وکړه، دی مبارک په داسي مهال کي و مدینې ته وکوچېدی چي کافرانو د ده د وژلو پرېکړه کړې وه او ده ته الله ﷻ د کافرانو د شوم هدف په اړه معلومات ورکړل او د کافرانو د پوره تیاري سره دی مبارک روغ رمت مدینې ته ورسېدی، دا چي دی مبارک د قریشو په شومو هدفونو د الله ﷻ له لوري خبرېدی دا د رسول الله ﷺ معجزه وه.

د پېښي لنډيز په لاندې ډول دی:

ټولو اصحابو ته رسول الله ﷺ اجازه ورکړې وه، چي مدینې ته هجرت وکړي قریشو چي د مبارکو اصحابو هجرت وڅاری په دې پوه سول چي اوس نو زموږ لپاره د یوې لويې بلا لاره پرانیستول سوه ځکه که هغوی مهاجر سي نو زموږ د تجارت لويه لاره بندولای سي او هر وخت چي وغواړي د توانایی په پیدا کېدو سره کولای سي چي پر موږ حمله وکړي نو د دې ناوړین څخه د وتلو لاره باید ولټول سي نو له دې امله یې دا غوره وگڼل، چي د قریشو یوه لويه مشوره را وبولي او یوه لاره پیدا کړي هغه و چي د قریشو د مشورې په سرای (دارالندوة) کي د قریشو اووه واړه قومونه سره راټول سول د رسول الله ﷺ څخه د خلاصون په موخه یې ډول، ډول نظرونه وړاندي کړل خو آخر د لوی

بدبخت ابوجهل رايه ٿولو تصويب ڪرڻ، د ده رايه دا وه چي د ٿولو قومونو شخه يو، يو نامتو پهلو ان دي وگمارل سي، په بنه وسله دي سمبال سي او رسول الله ﷺ دي ووڙني ڪله چي محمد ﷺ ووڙل سو نو د ده ڪورني د دي توانايي نه لري چي د ٿولو قومونو سره جگره وڪري آخر دي ته اڀه ده چي ديت واخلي نو مور ٿول قومونه به ديت ورڪرو او د تل لپاره به د ده له شره ڄانونه خلاص ڪرو. د دي نظر په وڙاندي ڪولو سره ٿول موافق سول او عملا يي دغه ڪار پيل ڪر او د رسول الله ﷺ د وڙني لپاره يي لاندني ڪسان وٽا ڪل:

١ : ابو جهل بن هشام

٢ : عقبه بن ابي معيط

٣ : امية بن خلف

٤ : طعيمة بن عدي

٥ : ابي بن خلف

٦ : منبه بن الحجاج

٧ : حڪم بن عاص

٨ : نضر بن حارث

٩ : زمعة بن الاسود

١٠ : ابولهب

١١ : بنييه بن الحجاج د منبه بن الحجاج ورور^(١).

له بله پلوه رسول الله ﷺ ته الله ﷻ د ڪافرانو د شوم هدف په اڀه معلومات ورڪرل، وحي يي ورته وڪري چي هجرت وڪرڻه قريشو ستا د وڙلو لپاره پلان جوڙ ڪري دي او تر خپله وسه هڅه ڪوي چي تا ووڙني نو

^(١) ابن حجر - فتح الباري ٧/٢٣٦، زاد المعاد ٢/٥٢.

حڪه رسول الله ﷺ د ٽڪنده غرمي پر مهال د ابوبڪر ؓ کور ته ورغلي ابوبڪر ؓ د رسول الله ﷺ د دي بي وخته راتگ څخه متحير سو او پوڻتنه يي ترې وڪره، چي زما مور او پلار دي تر تا جار وي څه توي پښه رامنځته سوې ده؟ رسول الله ﷺ په جواب کي ورته وويل: چي الله ﷻ ماته د هجرت کولو اجازه راکړې ده. ابوبڪر ؓ ځني وپوښتل: چي زما سره؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو! لنډه دا چي پر دي يي پرېکړه وکړه، چي د شپې به په هجرت پيل کوو. رسول الله ﷺ کور ته تشریف يووړ ابوبڪر ؓ يي د شپې د راتگ لاره څاره^(۱).

قريشو د شپې له پيل څخه د رسول الله ﷺ کور محاصره کړي و او دا يي پتيلې وه، چي کله محمد ﷺ د شپې ويده سي په ناڅاپي ډول به حمله پرې کوي او وژني به يي، پدي نه وه خبر چي محمد ﷺ د معجزو او رښتينولي پيغمبر دي او د څښتن تعالی ﷻ توانايي دومره لويه ده، چي د انسان په ناتوان فکر يي لاره نه سي ډب کولای په هر صورت رسول الله ﷺ د شپې راووتی د قريشو ليکي يي وڅارلې بيا يي علي ؓ ته امر وکړ، چي زما پر بستره باندي ويده سه الله ﷻ به دي د دوی له شره وژغوري او خپل يو پتو يي هم ورکړ، د دي لپاره چي پر ځان يي واچوي رسول الله ﷺ يو مټ ريگنه خاوره واخيسته د دوی پر لوري يي وغورځول الله ﷻ د دغه خاورو په مټ د دوی سترگي وتړلې رسول الله ﷺ يي هيڅ نه وليدی. رسول الله ﷺ برابر د ابوبڪر ؓ کور ته ولاړی د هغه ځای څخه دواړه مبارکانو حرکت وکړ، پنځه ميله ليري د ثور غره ته وختل په هغه ځای کي يو غار و په هغه غار

(۱) البخاري - الصحيح (فتح الباري) ۲۳۱/۷.

ننوتل دلته قريشو داننتظار شپي تپرولي، يو کس ورته راغلي پوښتنه
يې ترې وکړه، چي تاسو څه کوي؟ قريشو ورته وويل چي موږ د محمد
ﷺ د وژني لپاره ناست يو هغه کس ورته وويل: قسم په الله ﷻ چي
هغه ولاړي تاسو نه وليدي، دوي حيران سول د محمد ﷺ د پروتي
ځاي ته ورغلل که يې وکتل د رسول الله ﷺ په څېريو کس پروت دي
دوي پخپلو کي سره وويل چي دا دي محمد ﷺ پروت دي بيا ورته
منتظر سول کله چي سهار سو حضرت علي ﷺ د هغه ځاي څخه را ولاړ
سو دوي ترې وپوښتل چي محمد ﷺ څه سو؟ علي ﷺ په جواب کي
ورته وويل: زه نه يم خبر. په همدغه مهال دوي پوه سول چي زموږ هڅه
ناکامه سوه او پخپل شوم هدف کي بريالي نه سوو^(۱).

داهم د رسول الله ﷺ معجزوي نخښي وې چي کافرانو د وس تر
بريده دده د له منځه وړلو هڅه وکړه مگر بريالي نه سول.

^(۱) رحمة للعالمين ۱/۹۵، مختصر السيرة للشيخ عبد الله ص ۱۲۷.

د محمد ﷺ معجزه وه چي

قریش و چکالی و خپل

کله چي د مکې خلکو پر رسول الله ﷺ او اصحابانو ﷺ باندي د وس تر بریده ظلمونه پیل کړل آن تر دې چي حیني اصحابان مبارکان یې په وحشیانه ډول سره شهیدان کړل او خپله د رسول الله ﷺ د شهادت لپاره یې ډول ډول توطئې ترلې نو رسول الله ﷺ دوی ته سخته بڼه وکړه، چي په پایله کي د رسول الله ﷺ بڼه بڼه قبوله سوه او پر دوی باندي تر څو کالو پوري دومره سخته وچکالي راغله چي کله به دوی آسمان ته وکتل آسمان به دوی ته د لوړي پیغام ورکاوه آخر یې خي تنگ سول، نو د مکې والو لوی واکمن ابوسفیان رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل چي ای محمد ﷺ! ته خپله خلکو ته د وصیلې لارښوونه کوې او خپله دي خپل قوم په معجزانه ډول په وچکالی کي اچولی دی ته د خپل قوم سره وصیله وکړه، دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ نوره دغه وچکالي له منځه یوسي او منظم اورښتونه رامنځته سي تر څو ستا قوم له لوړي څخه خلاص سي. د ابوسفیان د دغي غوښتنې سره سم رسول الله ﷺ د څښتن تعالی ﷻ څخه دعا وغوښته الله ﷻ د ده مبارک دعا قبوله او په پرله پسې ډول یې پر قریشو اورښتونه پیل کړل خو بیا هم مکې والو خپله کرغېړنه څېره برېنده او مخالفت یې پیل کړ، د دوهم حل مخالفت په جواب کي رسول الله ﷺ دوی ته ژمنه ورکړه، چي

د دې مخالفت په بدله کي به تاسو ته ډېر ژر سخت عذاب راسي او همداسي وسوه يعني د بدر په غزا کي دوی په هغه پيمانہ وځپل سول کوم چي رسول الله ﷺ ورسره ژمنه کړې وه^(۱).

دا هم د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي مکه وال يې ټوله ناتوانه کړي وو لکه چي مو ولوستل قريشو بله هيڅ لاره نه درلوده پرته له دې چي د ناتوانۍ سرونه ټيټ کړي او په عاجزۍ سره د رسول الله ﷺ په برکت ځانونه خلاص کړي.

(۱) والثاني : أن قريشاً أصابهم جوع ، فكانوا يرون بينهم وبين السماء دخاناً من الجوع ، . . . [هذا] لأن قريشاً لما استعصت على النبي صلى الله عليه وسلم دعا عليهم بسنين كسني يوسف ، فأصابهم قحط وجهد ، حتى أكلوا العظام والميتة ، وجعل الرجل ينظر إلى السماء فيرى ما بينه وبينها كهيمة الدخان من الجهد ، فقالوا {ربنا اكشف عنا العذاب إنا مومنون} ، فقال الله تعالى : {إنا كاشفو العذاب قليلاً إنكم عائدون} ، فكشف عنهم ، ثم عادوا إلى الكفر ، فأخذوا يوم بدر ، فذلك قوله : {يوم تبطش البطشة الكبرى} ، وإلى نحو هذا ذهب مجاهد ، وأبو العالية ، والضحاك ، وابن السائب ، ومقاتل . زاد المسير - التفسير ٥ \ ٣٤٧ في تفسير سورة دخان.

ابوجهل او ملگرو ته

در رسول الله ﷺ بنا

در رسول الله ﷺ يوه بله معجزه داوه، چي يوه ورځ رسول الله ﷺ په بيته کي پر لمانځه ولاړ و ابوجهل او د ده ځيني ملگري پر راتول رسول الله ﷺ ته نژدې ناست وو د رسول الله ﷺ گلورين عبادت د دې کمبختو لپاره د سر درد و په هره بيه چي رسول الله ﷺ ته تاوان ور رسېدلای دوی نه سپماوه په ځانگړی ډول د عبادت پر مهال باندي خود فطري توان سره د دوی د موتو زور سيالي نه سواي کولای. دې کرغېړنو خلکو چي رسول الله ﷺ د لمانځه پر مهال وليدی نور څه يې نه سواي کولای خو دومره يې وکره، چي ابوجهل و ملگرو ته وويل چي پروڼ يوه اوښه حلاله سوې ده د دغه اوښي بدبويه رحم (هغه ځای چي د حيوان اولاد پکښي پرورښت کوي او د زيرپښو تر وخته په همدغه ځای کي وي) څوک د محمد ﷺ په اوږو کي ورايښودلای سي؟ د دوی په فکر دا هم يو ډول تاوان و، چي محمد ﷺ ته يې ورسوي. په دوی کي لوی بدبخت عقبه بن معيط د دې کار لپاره تياری وښودی. دستي ولاړ سو هغه کرغېړن شى يې راوړی کله چي رسول الله ﷺ پر سجده سو، ده خبيث دغه شى په اوږو کي وړ کښېښودی د ايښودلو سره سم ابوجهل او ملگرو د پسڅند په توگه په خدا پيل وکر. عبدالله بن مسعود ﷺ فرمايي، چي: زه په دغه ځای کي ولاړ وم زړه مي سره اوښتی خو څه مي په توان نه وو که مي کتل بي بي فاطمة ﷺ چي په دغه وخت کي نجلۍ

وه خبره سوه، رسول الله ﷺ ته يې ځان ورساوه او هغه مردار بڼې شى يې ترې ليري کړ بيا يې پر دوى مخ راواړوى پوچ او رد يې ورته ووايل، کله چي رسول الله ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو دوى ته يې بڼرا وکړه، الله ﷻ د ده مبارکه بڼرا قبوله او دوى يعني ابوجهل او ناست ملگري ډېر ژر د بدر په غزا کي د مردارو په څېر د بدر په شاه کي ولوېدل^(١).

پاته دي نه وي چي رسول الله ﷺ په لمانځه بوخت و، د دوى خدا او ناروا کړني ته يې پام نه سو لامل يې دا و، چي رسول الله ﷺ او د ده ملگرو په داسي بڼه لمونځ کاوه، چي گويا دوى د لوى څښتن تعالى ﷻ و مخ ته ولاړ دي او ويني يې د لاسپيناوي په موخه د داسي مبارکو هستيو د لمونځو يو څو بېلگي رانقلوم:

مجاهد رضي الله عنه د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه او حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنه حال رانقل کړى دى، چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرگى چي ښځ کړې يعني هيڅ به نه ښورېدل^(٢).

علماء و ليکلي دي چي حضرت ابن زبير رضي الله عنه د حضرت ابوبکر رضي الله عنه څخه لمونځ زده کړى و او ابوبکر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى و، يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر رضي الله عنه او عبدالله بن زبير رضي الله عنه هم لمونځ کاوه. ثابت رضي الله عنه وايي چي د عبدالله بن زبير رضي الله عنه لمونځ داسي و لکه يو لرگى چي يو ځاى ښځ کړې.

ابن زبير رضي الله عنه به کله دومره اوږده او بې حرکته سجده وکړه، چي مرغان به راغله ده پر ملا به کښېناستل، کله به يې دومره اوږده رکوع

(١) رواه مسلم برقم (١٧٩٣).

(٢) تاريخ الخلفاء.

وڪره چي ٽوله شپه به تر سهاره په رکوع کي و او کله به يي دومره اوږده
سجده وڪره چي ٽوله شپه به تيره سو.

يوه ورخ حضرت زبير رضي الله عنه د جگري په ډگر کي لمونځ کاوه، نو يو
غشي د مسجد پر د پواله ولگېدی چي د مسجد د د پوال يوه ټوټه يي
والوزوله او دغه ټوټه د حضرت زبير رضي الله عنه د ستوني او پيري تر منځ تيره
سوه خوده هيڅ فکر نه وکړ، نه وار خطا سو، نه يي رکوع او سجده لنډه
کړه.

يوه ورخ يي لمونځ کاوه د ده زوی چي هاشم نومېده د ده وڅنگ ته
بيده و د بام څخه يو مار راو لوېدی او د ده پر زوی باندي راتا و سو زوی
يې چيغي کړې د کور خلک ټوله په چابکي سره راغلل شور ماشور جوړ
سو هغه ماريې مړ کړ، ابن زبير رضي الله عنه په هغه ډول سره په بڼه ارامتيا سره
لمونځ کاوه، کله چي يې سلام وگرځاوه نو وې ويل چي يو څه شور او ږغ
مي تر غوږ سو څه شي و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله جل جلاله دي پرتا
رحم وکړي او س دي بيا زوی مړ وای ته په خبر هم نه يي؟ ده مبارک ورته
وويل: ورکه سې که په لمانځه کي مي بلي خواته توجه او فکر کولای
نو لمونځ به چيري پاته سوی وای ^(١).

حضرت عمر رضي الله عنه چي په آخر وخت کي په خنجر و نو ووهل سو او د
دغه زخمو څخه بيا شهيد سو، هر وخت به وينه ترې بهېدله او زيات وخت
به بې هوښه و خو بيا هم د لمانځه لپاره بيداره کېدی لمونځ به يې کاوه
دا به يې ويل چي د هغه چا لپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ
پرېږدي.

حضرت عثمان رضي الله عنه به ټوله شپه وينس و او په يوه رکعت کښي به

(١) بدايه وغيره. ذکره مولانا محمد زکريا رحمته الله عليه في حکايات الصحابه.

يې ټوله قرآن کریم ختماوه.

د حضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و، چي کله به د لمانځه وخت راغلی نو پر بدن به يې رپيدل راغله او مخ به يې ژړ سو. يو چا پوښتنه ترې وکړه، چي داڅه خبره ده چي د لمانځه د وخت په راتگ سره دي مخ ژړ سي او بدن دي رپېږي؟ ده مبارک ورته وويل: دا د هغه امانت وخت دی چي الله ﷻ پر اسمانونو، مټکه او غرونو باندي نازل کړ دوی يې د پورته کېدو څخه ناتوان سول خو انسان پورته کړ.

د حضرت خلف بن ايوب رضي الله عنه څخه يو چا پوښتنه وکړه، چي تا په لمانځه کي مچان نه تنگوي؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل، چي مجرم حکومت په درو وهي دی ښه نه کوي دا تکليفونه پر ځان تېروي خو په دې فخر کوي چي زه د حکومت په هر ډول وهلو کي نه ښورم، يعني چي زه خو څومره ټينگ يم زه چي د خپل رب ﷻ و حضورته ولاړ يم زه د يوه مچ له امله وښورېږم.

مسلم بن يسار رضي الله عنه چي به کله د لمانځه لپاره ودرېدی نو د خپل کور خلگوته به يې وويل، چي تاسي ما ته خبري کوی زه ستاسو په خبرو نه پوهېږم. يوه ورځ ده مبارک د بصري په جامع کي لمونځ کاوه چي د مسجد يوه برخه راچپه سوه، خلگوي يې له امله وځغستل دباندي سره يو ځای سول شور او غوغا سوه خو دی هيڅ په خبر نه سو^(۱).

دا هم د سپېڅلو انسانانو د لمونځ کولو يو څو بېلگې وې که د دوی د لمونځو حالت ته وکتل سي نو په څرگند ډول د رسول الله ﷺ د لمانځه حال ترې ښکاري، چي د هغه به نو څه ډول لمونځ و او کله به د

(۱) ذکره مولانا محمد زکريا نور الله مرقدہ في حکايات الصحابة التي ترجمت الي اللغة البشتو.

خلگ چي راپورته سول د عتيبه کار تر کار تېر سوی و يعني مړ سوی و^(١).

لکه څرنګه چي د رسول الله ﷺ د بڼراوو څخه مکه والو دومره تاثیر واخيستی په ورته ډول د رسول الله ﷺ د دعاوو د سپېڅلتيا څخه هم ډېرو خلکو تاثیر اخيستی دی، چي ځيني بېلګې يې په لاندي ډول دي:

ذکره مولانا محمد زکريا نور الله مرقدہ في حکايات الصحابة التي ترجمت الي اللغة البشتو.

په اسلامي نړۍ کې د عمري همت اغېز او نبوي معجزه

عمري همت چې د تل لپاره يې د اسلامي سيمو واکمنو ته د دې الهام ورکړی دی چې هيڅ واکمن حضرت عمر رضي الله عنه غوندي بهادر، سپېڅلی او عادل نه سي جوړېدای دا چې يوه داسې څېره د اسلام و سپينو پلوشو ته په خوښۍ سره راغله د نبوي دعا پايلې او نبوي معجزه وه، چې لنډيز يې په لاندې ټکو کې خلاصه کېدای سي:

د حضرت عمر رضي الله عنه اسلام راوړل

عمر رضي الله عنه د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کې يو نوموتی انسان و، د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وژني هڅې يې د وس تربریده کولې^(۱).

يوه ورځ د کافرانو يوه جرگه جوړه سوي وه په دې جرگه کې غوښتنه سوې وه، چې څوک به محمد صلى الله عليه وسلم و وژني؟ عمر رضي الله عنه وويل: زه به يې و وژنم. خلگو ورته وويل: پېشکه ته يې وژلای سي. ده هم دستي توره راواخيسته د محمد صلى الله عليه وسلم د وژني اراده يې وکړه کله چې را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه په مخه ورغلی پوښتنه

(۱) احمد - المسند ۶/۴۲۷، ابوداود - السنن ۲/۵۳۸، النسائي - السنن ۶/۱۱۹.

يې حُني وکړه، چي اې عمره ! چيري حُي؟ عمر رضي الله عنه ورته وويل: حُمه
 چي محمد رضي الله عنه ووژنم (العياذ بالله) سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه ورته
 وويل: خومره بې فکړه سوی يې، که ته محمد رضي الله عنه ووژني د بنو زهره
 قوم، د بنو هاشم قوم او د بنو عبد مناف قوم به تا ووژني. عمر رضي الله عنه ته
 درد (غصه) ورغلی او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوی
 (مسلمان سوی) يې، نو لومړی به ستا کار وکړم يعني وه به دي وژنم
 بيا به گورم چي خه وکړم دا خبره يې وکړه توره يې راوکنبل سعد بن
 ابي وقاص رضي الله عنه وويل: هو زه مسلمان سوی يم، ده هم خپله توره را
 وکنبله د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سول کله چي حضرت
 سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه و عمر رضي الله عنه ته وويل: ته لومړی د خپل کور
 څخه حان خبر کړه، چي ستا خپله خور او اخبني دواړه مسلمان سوي
 دي. عمر رضي الله عنه چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور
 کور ته روان سو، د خور کور ته چي ورسېدی د ده اخبني حضرت
 خباب رضي الله عنه او د ده خور دروازه تړلې وه دواړو يعني بنحی او خاوند د
 قرآنکریم تلاوت کاوه عمر رضي الله عنه په زوره دروازه ووهله حضرت
 خباب رضي الله عنه د ده د برغ سره دننه پټ سو د قرآن کریم سپاره د چابکی له
 امله دباندې پاته سوه، خور يې دروازه خلاصه کړه د عمر رضي الله عنه په لاس
 کي يوشی و په هغه يې خور پر سر ووهل او ورته وې ويل: د خپل حان
 دبنمني! بې دينه سوي (مسلمان سوي) يې؟ د خور تر سر يې ويني
 رواني سوې عمر رضي الله عنه دننه ورغلی و اخبني ته يې وويل: خه مو کول
 او دا آواز د چا و؟ اخبني يې ورته وويل خبري اتري مو کولې. عمر رضي الله عنه
 ورته وويل: آیا تا خپل دين پرې ايښی او بل دين ته اوښتی يې؟ اخبني
 يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا؟ عمر رضي الله عنه چي دا واورېده

دستي يې اخبني تر بيره ونيوی، بيره يې ځني وکښل پر مخکه يې را
غوځار کړ، ښه يې وواهه خوري يې د خلاصولو هڅي کولې خوده پر مخ
باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهله چي تر مخ يې ويني رواني
سوې آخر دا خو هم د عمر خوروه ورته وې ويل: مور له دې امله وهل
کېږو چي مسلمانان سوي يو پېشکه مور مسلمانان يو، څه چي ستا په
وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د عمر رضي الله عنه پر هغه سپاره سترگي
ولگېدې چي په تلوار کي دباندې پاته سوې وه او د قرآنکريم اياتونه
پر ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر رضي الله عنه درد په وهلو کم سوی و او د
خور ويني يې وليدې چي ډېري بهيدلې، شرم ورغلی نو خور ته يې
وويل: ښه ته راته ووايه دا څه شي دئ؟ خوري يې ورته وويل: ستا لاس
ناپاکه دئ ناپاکه لاس و دې سپارې ته نه سي ورتلای عمر رضي الله عنه چي
هر څومره ټينگ سو، خو خوري يې و بې اودسه او بې غسله چاته د
قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر رضي الله عنه ولاړی غسل يې وکړ او هغه
پاڼه يې واخستله. په دغه پاڼه کي سورة [طه] ليکلی و، عمر د دغه
سورة ويل پيل کړل، کله چي تر [إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَأَعْبُدْنِي
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي] پوري ورسېدی حال يې بدل سو خور او ا
خبني ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد صلى الله عليه وسلم خدمت ته بوزی د دې
خبري په اورېدلو سره حضرت خباب رضي الله عنه دباندې راووتی او ورته وې
ويل: اي عمره! زه تاته زيږی درکوم چي پرون د پنجشنبې په ورځ
رسول الله صلى الله عليه وسلم داسي دعا وکړه، چي: اي الله صلى الله عليه وسلم! په عمر او ابو جهل
کي چي کوم يوتاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړه. يعني
مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وو) خباب رضي الله عنه

زياته ڪره: معلوم ٿيڻي چي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هڪله قبوله سوڀ ده. تر دي څخه وروسته عمر ؓ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو او د جمعي په سهار يي اسلام راوړ^(۱).

ڪله چي حضرت عمر ؓ مسلمان سو د كافرانو مورال ٿيڻ سو، خو بيا هم مسلمانان يوه کوچني ڍله وه او په كافرانو ٿوله مڪه ڏکه وه بلڪي ٿول عرب كافران وو د عمر ؓ په مسلمانن ڊو كافرانو نور هم زور واخيستي مشوري او جلسي يي پيل ڪري او د باعزت مسلمانانو ڊله منځه وړلو هڅي يي ڪولي او بپلا بپل پلانونه يي جوړول، مگر مسلمانانو ته د عمر ؓ په مسلمانن ڊو ويار ورپه برخه سو هغه دا و، چي مسلمانانو په مسجد حرام کي په بنڪاره لمونځ ڪول پيل ڪره، حضرت عبداللہ بن مسعود ؓ فرمايي: د عمر ؓ مسلمانن ڊل د مسلمانانو فتحه وه او هجرت يي د مسلمانانو ملاتړ و او خلافت يي رحمت و^(۲).

داهم د رسول الله ﷺ معجزانه توان و، چي د عمر ؓ په اڀه يي دعا قبوله او د تل لپاره يي د نيڪمرغيو څښتن ڪري.

همدا ڊول رسول الله ﷺ د خپل ژوندانه د خوبر ملگري مورام خير ته هم دعا و ڪره الله ﷻ يي دعا قبوله ڪره په اسلام مشرفه سو، چي پښه يي په لاندي ٽڪو کي څرگند ٿيڻي:

(۱) البخاري - الصحيح (فتح الباري، ۲۵/۱۵)، احمد فضائل الصحابة ۲۷۸/۱، البخاري - الصحيح (فتح الباري ۱۹۲/۷) مسلم - الصحيح (شرح النووي ۵۹/۹)، ابونعيم - دلائل ۳۶۲/۱.
(۲) اسد الغابة ۳۱۵/۲.

دام خير په اړه

در سول الله ﷺ دعا قبوله سوه

کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدی نو ابوبکر رضی الله عنه د اسلام د بنسټکاره کولو لپاره هیله وکړه، چې په خرگند ډول تبلیغ وکړه سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړ خو د ابوبکر صدیق رضی الله عنه په ډېر تینگار یې د ده غوښتنه قبوله کړه. د اسلام د بنسټکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړل حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه د تبلیغ خطبه پیل کړه دا په اسلام کښي تر ټولو لومړۍ خطبه وه، چې ده مبارک وویل. په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه رضی الله عنه د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړ او تر دغي ورځي درې ورځي وروسته حضرت عمر رضی الله عنه په اسلام مشرف سو خطبه چې پیل سوه د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړ، حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه سره د دې چې په مکه مکرمه کښي د ده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو، پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنگ سول اونه پېژندل کېدی په سوکانو او لغتو یې وواهه او سریره پکښي وغورځېدل څه چې یې په توان وه هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق رضی الله عنه بې هوښه سو، د ده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سو او د دغه ځای څخه یې پورته کړ او کورته یې راوړی، ټولو خلگو ته دا يقيني وه چې ابوبکر صدیق رضی الله عنه د

دې بې رحمه يرغل څخه ژوندی نه سي پاتېدلای بنو تميم مسجد ته
 راغلل او اعلان يې وکړ چې که چيري ابوبکر رضي الله عنه د دې وهلو څخه مړ
 سو نو موږ به يې په بدله کښي عتبه بن ربيعه ووژنو عتبه د حضرت
 ابوبکر صديق رضي الله عنه په وهلو کښي د زياتو بدبختيو اظهار کړی و تر
 ماښام پوري ابوبکر صديق رضي الله عنه بېهونه و دوی چي به هر څه ورته
 وويل ده مبارک به خبري نه کولې ځکه د خبرو کولو توان يې د لاسه
 ورکړی و کله چي ماښام سو دوی بيا ډېر ډغونه ورته وکړل د دې لپاره
 چي خبري وکړي په دغه وخت کي ده مبارک د خبرو توان پيدا کړی و
 خبري يې وکړې خو لومړی خبره يې دا وه چي د محمد صلى الله عليه وسلم څه حال
 دی؟ هغو ورته وويل چي د هغه د لاسه دومره غم درته پېښ سو ټوله
 ورځ د مرگ په خوله کي وې ته يې لا پوښتنه کوي؟ ټوله ورځ دي د مرگ
 او ژوند درک نه و معلوم اخر چي څه ساه در پکښې پاته ده هغه هم د
 نبي صلى الله عليه وسلم پوښتنې کوي؟ خلگ ولاړ سول د ولاړېدو په وخت کي يې د ده
 مور ام خير ته وويل: چي د ده د خوړلو او څښلو لپاره يوشی برابر کړه،
 مور يې هم يوشی برابر کړ رايې وړی او ده ته يې د خوړو ټينگار وکړ،
 خو د ده مبارک هغه يوه خبره وه چي د نبي صلى الله عليه وسلم څه حال دی پر هغه څه تېر
 سول؟ د ده مبارک مور ورته وويل: زه خو په هغه نه يم خبره. ده ورته
 وويل چي د حضرت عمر رضي الله عنه خور ام جميل ته ورسه او د ده مبارک
 پوښتنه ځني وکړه. هغه غريبه د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت
 د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جميل ته ورغله او د نبي صلى الله عليه وسلم د حال
 پوښتنه يې ځني وکړه. هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ
 ساتلی و، و دې ته يې وويل چي زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد صلى الله عليه وسلم
 څوک دی؟ ستا د زوی ابوبکر رضي الله عنه په حال خبره سوم ډېره خوابدي

سوم، که چيري ته وايي راسره ولاړه سه ستا سره به ولاړه سم او ستا د زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوبنه سوه دواړي يو حای راغلي او د ابوبکر رضي الله عنه حال يې وليدی، ام جميل چي ورته وکتل د توان خخه يې ووتل بي اختياره په ژړا سوه، چي دې بد عملو پر خه حال باندي کړی دی صلوات الله عليه دي دوی ته خپله سزا ورکړي. حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د دې خخه پوښتنه وکړه، چي نبي صلوات الله عليه پر خه حال دی ام جميل د ابوبکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چي دا يې اوري. ابوبکر رضي الله عنه ورته وويل د دې خخه مه وپرېږه. ام جميل ورته وويل چي رسول الله صلوات الله عليه بېخي جوړ او روغ دی. ابوبکر صدیق رضي الله عنه پوښتنه ځني وکړه، چي اوس چيري دی؟ ام جميل ورته وويل چي د ارقم رضي الله عنه په کور کي دی. ابوبکر رضي الله عنه وفرمايل چي زما دي په الله صلوات الله عليه قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څښل ونه کړم تر څو رسول صلوات الله عليه ونه وينم. د ده مبارک مور بيا په دې وجه نارامه وه، چي دی يو خه خوراک او څښاک وکړي تر څو يو خه توانايي يې په بدن کي پيدا سي ځکه کافرانو ټوک - ټوک کړی و. د بلي خوا ده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي صلوات الله عليه ونه وينم په همدې وجه مور يې انتظار وکړ، چي د خلکو نلل او راتلل بند سي بيا يې د رسول الله صلوات الله عليه د ليدلو لپاره بوزي، په دې وجه چي څوک يې ونه ويني او تکليف ور ونه رسوي کله چي د شپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر رضي الله عنه يې د ارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر رضي الله عنه ورورسېدی د رسول صلوات الله عليه په غاړه کي يې لاس وړ واچوی او رسول الله صلوات الله عليه د ده په غاړه کي لاس واچاوه، دواړه په ژړا سول ټولو مسلمانانو هم ژړا ورسره پيل کړه، ځکه چي د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه حال د ليدلو نه و، د دې خخه وروسته ابوبکر صدیق رضي الله عنه

خواست و کړ، چي دا زما مورده تاسو د دې لپاره د هدايت دعا وکړئ او
دې ته د اسلام بلنه ورکړئ. نبي ﷺ اول دعا ورته وکړه او وروسته يې
اسلام ته وهڅول. دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانان سو ه (١).

هغه څه چې د پيغمبر ﷺ په لاسونو کې و، د خدايي لاسونو په لاسونو کې و.

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including the title 'د دعا او روضو د کتاب' (Book of Prayers and Ruzus)]

(١) ابن کثیر - السيرة - ١ / ٤٤٠، ساء العدة، الشا، ٢ / ١٤٥

د ابوهريرة رضي الله عنه د مور په اړه

د رسول الله صلى الله عليه وسلم دعا يوه معجزه وه

ابوهريرة رضي الله عنه فرمايي :

زما مور بت پرسته وه. (د اسلامي مسئوليت او موروالي د وصيلې له مخې مي) د اسلام د قبلولو دعوت وركړ، خو مور مي له دې كار څخه ليري پاته سوه. زه د زړه دردي له امله ورسول الله صلى الله عليه وسلم ته په ژپارا غلم د ځان او مور په اړه مي معلومات وركړل بيا مي هيله ځني وكړه ترڅو زما مور ته د هدايت دعا وكړي. رسول الله صلى الله عليه وسلم زما غوښتنه ومنله، زما مور ته يې دعا وكړه، زه د رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د خوشالي سره مل راووتم، كله چي كور ته راغلم د كور دروازه بنده ده. ما چي دروازه وټكوله مور مي راووتل د شهادت كلمه يې وويل، د رسول الله صلى الله عليه وسلم د دعا په برکت په اسلام مشرفه سوه او د تليپاته بدمرغي څخه د نبوي معجزې په مټ وژغورل سوه^(١).

دوچکالی، څخه خلاصون

انس ﷺ فرمايي:

د جمعې ورځ وه رسول الله ﷺ خطبه ويل. يو سړی راغی رسول الله ﷺ ته يې وويل: يا رسول الله ﷺ! مالونه مو هلاک سوه، لاري مو پري سوې يعني د دوچکالی له امله مو اوښان کمزوري دي پر لاري نه سي تللاي، ته دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ دعا وکړي او موږ د دې ناورين څخه خلاص سو. انس ﷺ زياتوي، چي رسول الله ﷺ دستي دعا وکړه. تر دغه مهال هيڅ وريځ نه وه په ناڅاپي ډول وريځ پيدا سوه، باران پيل سو پوره يوه اوونۍ باران واورېدی، که مو کتل د راتلونکي جمعې په ورځ يو بل کس راغی د رسول الله ﷺ څخه يې وغوښتل چي يا رسول الله ﷺ! ته دعا وکړه موږ د ډېر باران څخه هلاک سوو ته دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ باران ودروي. رسول الله ﷺ دعا وکړه الله ﷻ باران ودروی، هغه کس چي تلی په داسي مهال کي ولاړی چي لمر راختلی و^(۱).

^(۱) رواه البخاري - انظر فتح الباري ۲ (۹۳۳).

له آسمان څخه

د ملائکو راکښته کېدل

مناسبه به نه وي چې د ملائکي پر حقيقت وږغېږو ځکه دا کرښي مو نبوي معجزو ته ځانگړي کړي دي خو دومره بايد ووايم چې ملائکه دالله ﷻ هغه مخلوق دي چې انسان بيخي د دې جوگه نه دي چې ملائکي وويني او يا دي ورسره خبري وکړي او که څوک په دې لټه کي سي چې ملائکي دي له اسمان څخه راکښته کړي نو د شونتيا لاره يې بيخي ډب ده.

مگر رسول الله ﷺ ته چې له اسمانه د بدر په غزا کي ملائکي راکښته سوې دا د ده مبارک معجزه او نبوي توانايي وه، چې د بشري توانايي سره توپير لري.

د لا سپناوي په موخه ويلاي سو د بدر په غزا کي چې کله رسول الله ﷺ د مسلمانانو سختي حملې او جذبې وليدې وې فرمايل:

نژدې دي چې کافران به ماته و خوري ځکه د يوې خوا د مسلمانانو جذبه وه د بلي خوا د ملائکو مرسته وه ځکه په يوه روايت کي راغلي دي، چې عکرمة رضي الله عنها فرمايي: د بدر د جگړې په ورځ به د کافرانو سرونه وهل سوي وه سړي به يې معلوم نه و، چې چا وژلي دي بلکي هغه کسان چې ملائکو به وژلي وه د هغه کسانو څخه چې مسلمانانو به

وژلي په ښکاره معلومېده^(١).

سوره اعراف
عاشوراء

(١) وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٣﴾ إِذْ تَقُولُ
 لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ﴿٣٤﴾
 بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ هَذَا يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفَافٍ مِّن
 الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿٣٥﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ ۗ وَمَا
 النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٣٦﴾ سورة آل عمران الايات ١٢٣ ، ١٢٤ ، ١٢٥ ،

د بدر په غزا کي باران اور بدل يوه معجزه وه

د بدر په غزا کي چي د کافرانو د پوځي ځواکونو شمېر د اسلامي ځواکونو څو برابره و په ښکاره فکر د کافرانو سره د مسلمانانو جگړه د ځان وژني په معنی وه، خو د مسلمانانو لوی وياړ د رسول الله ﷺ شتون و، چي په هره شيبه کي معجزې ترې څرگندېدلې، په دې لړ کي يوه معجزه د باران اور بدل و ځکه په کومه ورځ چي جگړه پيلېده الله ﷻ تر دغي ورځي په وړاندي شپه باران واوروی چي په پايله کي يې مشرکانو ته سخت تاوانونه واپول او سختي ستونزي يې ورته پېښي کړي، د مسلمانانو خوشالي او سپېڅلتيا پرې راغله، ځکه يې هواره او رېگنه مځکه يې کلکه کړه تر څو د قدم ايسودلو جوگه سوه^(۱).

(۱) احمد - الفتح الرباني ۴۳/۲۱ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿۱۱﴾ سورة الانفال، ۱۱ آيت

نبوي معجزه وه چي

خاورو کافران پر شا وتمبول

کله چي د بدر غزا رامنځته سوه د مسلمانانو شمېر ډېر لږ و او د کافرانو شمېر د مسلمانانو څو برابره و ډېري نازکي او حساسي شېبې وي د کومو کسانو زړونه چي د نفاق په اور سوځلي وه هغوی د ډېري وييري څخه د آسمان په کنارو څرېدل يوازي محمد ﷺ او د ده سر تېري ملگري د همت غرونه وه، چي په پوره مېړانه يې د کافرانو ماتې ته ملا وتړل او رسول الله ﷺ د څښتن تعالی ﷻ څخه د هغه ژمني د پوره کولو غوښتنه وکړه کومه چي الله ﷻ د دوو شيانو څخه د يوه د پوره کولو لپاره کړې وه، بيا يې يو موټرېگ را واخيست د کافرانو لوري ته يې وغورځوی الله ﷻ د دغه موټرېگ څخه د ټولو کانرانو سترگو، خولو او پزو ته رېگ ورساوه چي دوی يې په ډېر بد حالت اخته کړل او په مټ يې کافرانو ته ډېره لويه ضربه ورکړه^(۱).

(۱) فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ وَلِئَلَّيْ

ٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۷﴾ سورة الانفال الاية ۱۷
 انظر : الهيثمي - مجمع الزوائد ۸۴/۶ قال ورواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح،
 وانظر : ابن هشام السيرة ۱/۳۲۳.

د احزاب د غزا وړاندوينه

خرنگه چي د احزاب غزا د مسلمانانو لپاره ډېره سترې وه د کافرانو دېرش زره کسيز ځواک د مسلمانانو د له منځه وړلو لپاره ليځي رانغښتي وي او اسلامي حکومت يې محاصره کړی و. د دې ستریا تر پېښېدو وړاندي رسول الله ﷺ پخپله نبوي توانايي سره د معجزې په بڼه و مسلمانانو ته د دې پېښي وړاندوينه کړې وه مسلمانانو چي د احزاب پېښه وليده دستي د رسول الله ﷺ هغه وړاندوينه ور په زړه سوه او پخپلو کي يې سره وويل چي دا هغه پېښه ده کومه چي الله ﷻ او رسول الله ﷺ سره ژمنه کړې وه^(۱).

د احزاب په غزا کي د سپلی راتگ يوه معجزه وه

کله چي پر مسلمانانو باندي د کافرانو شا وخوا څلير ویشت ورځنی محاصره بشپړه سوه رسول الله ﷺ د الله ﷻ څخه وغوښتل چي پر دوی باندي ماته راوولي الله ﷻ د ده مبارک دعا قبوله کړه او په

^(۱) وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ

وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾ سورة الاحزاب ٢٢ آيت. وفي البحر عن ابن

عباس قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم لأصحابه: إن الأحزاب سترون إليكم تسعاً أو عشرة أي في آخر تسع ليال أو عشر أي من وقت الأخبار أو من غرة الشهر فسأروهم قد اقبلوا للميعاد قالوا ذلك فمرادهم بذلك ما وعد بهذا الخبر. وتعقبه ابن حجر بأنه لم يوجد في كتب الحديث. الوسي - التفسير ج: ١٦ ص: ٧١.

سپلی باندي ييپي د کافرانو ځواکونو ته ماته ورکړه، چي د لاسپيناوي
 لپاره ييپي د حذيفة بن يمان روايت رانقلوو چي فرمايي (١) :
 د خندق په غزا کي د مکي کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د
 کافرانو نوري ډپري ډلي وې، چي پر موږ باندي راختلي وې او د
 حملې لپاره تيار وه او دلته په مدينه منوره کي د بني قريظو ويهوديان
 وه، چي هر وخت د دوی څخه دا وپره وه چي دوی مدينه منوره خالي
 وويني او زموږ اهل او عيال بيخي له منځه يوسي موږ د مدينې
 د باندي د جنگ په سلسله کي پراته وو منافقانو به د کور د يوازي
 والي او خالي والي په بهانه د نبي ﷺ څخه اجازه غوښته او بيرته به
 کورو ته راتلل نبي ﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په
 دغه بهير کي يوه شپه د ومره سخته سيلی (باد، دورې) راغله چي نه د
 دې څخه مخکي راغلې وه او نه وروسته، تياره د ومره زياته وه چي د يو
 سړي ليدل خو څه کوي خپل لاس نه ليدل کېدی، باد د ومره سخت و چې
 يوږهاري ييپي د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بيرته تلل. زموږ
 درې سوه کسيزه ډله په دغه ځای کي وه نبي ﷺ د هريوه پوښتنه
 کوله او د هري خوا څېړنه ييپي کول په دغه لړ کي نبي ﷺ زما خواته
 تېرېدی زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه او نه ديخ د
 مخنيوي لپاره څه جامه وه، يو کوچنی پتورا سره و، چي ما پر ځان
 چولی و، پر پوندو باندي پر محکه پوري مښتي ناست وم، نبي ﷺ
 پوښتنه وکړه چې څوک ييپي؟ ما ورته وويل : حذيفة يم، زه ديخ له امله
 ولاړېداي نه سم او د شرم له امله په محکه پوري پيوست سوم، نبي ﷺ

ابن سعد - الطبقات ٢ / ٧٣، الطبري - التفسير ٢١ / ١٢٨، ابن حجر - فتح الباري

راته وويل : ولا رسه ودر پره د د بنمانو ټولگيو ته ولا رسه او دهغوی حال راوړه چي څه کېږي؟ زه په دغه وخت کي د پېري او یخني له امله تر ټولو په بد حالت کي وم خو د رسول الله ﷺ د امر منلو لپاره ولا رسوم دستي روان سوم کله چي زه روان سوم نو نبي ﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله و من فوقه و من تحته.

ژباړه : اې الله ﷻ! دده ساتنه دمخ د لوري او د شاد لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوري او لاندي خوا څخه يې (ساتنه وکړي). حذيفه رضي الله عنه وايي نبي ﷺ چي دا دعا وکړه زما څخه پره او یخني بېخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چي گویا زه په گرمی کي را روان يم او زما د روانېدو په وخت کي نبي ﷺ دا هم راته وويل: چي په پټه خوله ولا رسه هېڅ حرکت مه کوه محض وگوره چي څه کېږي؟ زه چې هلته ورسېدم نو ومي ليدل چي اور بلېږي خلگ ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چې پر اور لاس تودوي بيایې پر تشي موبږي هري خواته نارې دي چي بېرته ولا رسئ (يعني درځئ کوروته) هر سړي د خپل قوم و خلگوته د بېرته تلو نارې وهلې د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفونو څخه بادونو ډېري اورولې خيمې يې شکېدلې. آسونه او نور حيوانات يې هلاک کېدله. ابو سفیان چي د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان تودوی په زړه کي مي راغله چي له منځه يې يو سم دستي مي له ترکش څخه غشی راو کښی خو د نبي ﷺ ارشاد را په زړه سو، چي حرکت ونه کړې وگوره راسه! بېرته مي غشی و ترکش ته واچاوه دوی ته يو څه شک پيدا سو او وې ويل: په تاسو کي يو څوک جاسوس سته

هر يو دي خپل ملگری تر لاس ونيسي ما هم ژريو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مي ځني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژني؟ زه فلانکی يم زه د هغه ځای څخه بېرته راروان سوم کله چې نيمي لاري ته راوړسېدم تقريباً شل سواره د شاله خوارا پسې راغله چې لنگوتې يې ترلي وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته ووايه چې الله ﷻ د دشمنانو چاره وکړه ته بېغمه اوسه زه چې کله بېرته راوړسېدم نبي ﷺ يو کوچنی پتو پسر کړی و لمونځ يې کاوه د نبي ﷺ مبارک عادت دا و، چې کله به د وېرې څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول کله چې رسول الله ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو، ما خپل د حال ټوله کيسه ورته واورول کومه چې مي ليدلې وه، نبي ﷺ چې د جاسوسۍ کيسه واورېدل نو غاښونه مبارک يې (د خدا څخه) وځلېدل، نبي ﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او د خپل پتو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول الله ﷺ د تلو مبارکو سره ومنبلول^(۱).

(۱) مسلم - الصحيح ۱۴۱۴/۳، (حديث ۱۷۸۸) ابن هشام - السيرة ۲۳۰/۲، الحاكم - المستدرک ۳۱/۳، الهيثمي - كشف الاستار ۳۳۵/۲، مجمع الزوائد ۱۳۶/۶.

د حنين په غزا کي د معجزې په مټ ماته په برياليتوب واوښته

کله چي مکه مکرمه فتحه سوه د حنين غزا را منځته سوه په دې غزا کي په لومړيو شېبو کي مسلمانانو ماته و خو په خود رسول الله ﷺ معجزه وه، چي د الله ﷻ له لوري مرسته راغله او څرگند برياليتوب تر گوتو سو چي شاليد يې په لاندې ټکو کي خلاصه کېدای سي:

د حنين په غزا د مخالف لوري مشرتابه مخکي خپلو پوځيانو ته ويلي وه، چي هر کله مسلمانان رانژدې سول يو دم به د غشو باران پرې کوي بيا به يو دم په ټوليزه توگه حمله پرې کوي د مخالف لوري پوځيان پټ په درو کي ناست وو اسلامي ځواکونو ته د دوی موقعيت نه معلومېده کله چي اسلامي پوځ په دره ورکښپوتی ناڅاپه هغو د غشو باران پر جوړ کړ. بيا يې په ټوليزه توگه حمله پر وکړه پر مسلمانانو باندي يې دو مره فشار راوستی چي وشاتگ ته يې اړ کړل په پايله کي اسلامي پوځ يوې او بلي خواته وشيندل سو. ځينو په تېښته پيل وکړ او رسول الله ﷺ يې يوازي پرېښودى د رسول الله ﷺ سره يوازي دوولس تنه اصحابان پاته سول^(۱).

(۱) لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ

په دغه وخت کي نبي ﷺ خپله نبوي مېرانه ښکاره کړه پر مخ ولاړی او سخت جنگ يې پيل کړ، بيا يې خپل اکا عباس ﷺ ته چي ډير لوی ښځه يې و امر وکړ، چي مسلمانانو ته او از وکړي ترڅو سره يوځای سي د عباس ﷺ د او از سره ټول مسلمانان بيرته رايوځای سول پر کافرانو باندي يې حملې پيل کړې (۱).

رسول الله ﷺ په دغه وخت کي يوموت خاوري واخيستې د دښمن لوري ته يې وشيندلې د دغه خاورو څخه الله ﷻ د هر کافر سترگو ته يوه برخه ورسوله چي په ډير بد حالت يې اخته کړل او په ډېر لنډ وخت کي يې ماته وخوره مسلمانانو يو بی ساری برياليتوب تر گوتو کړ، آن تر دې چي په لسهاوو زره اوښان، سلاوي، خوراكي توکي او اسيران يې ونيول، دښمن په ټيټو سترگو د معجزوي توان په وړاندي مقاومت له لاسه ورکړ او په ډېره چابکۍ د طائف پر لوري وخوځېدی (۲).

(۱) ابن كثير - البداية والنهاية ج : ۴ ص : ۳۳۰، الواقدي - مغازي ج : ۳ ص : ۸۹۳، ابن هشام - السيرة ج : ۲ ص : ۴۴۲، احمد - المسند ج : ص : ۳۷۶، البخاري - الصحيح ج : ۵ ص : ۳۵ حديث : ۴۳۱۷، مسلم - الصحيح، ج : ۳ ص : ۱۴۰۰، حديث : ۱۷۷۶، الهيثمي - مجمع الزوائد، ج : ۶ ص : ۱۸۲.

(۲) مسلم - الصحيح، ج : ۳ ص : ۱۳۹۸. ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٦﴾
سورة توبة، ۲۶-۲۷ آيتونه.

د رسول الله ﷺ د وژني په شوم هدف پوهاي

خرنگه چي اسلامي حکومت د بنو نضير قوم سره د اور بند تړون کړی و په دې تړون کي د يو بل سره د مرستي يادونه هم سوې وه له همدې امله رسول الله ﷺ د يو څو ملگرو سره بن نضير قوم ته ورغلی تر څو دوی د عمير رضي الله عنه په ديت کي همکاري ورسره وکړي، چي په خطا سره يې د بنو کلاب دوه کسان وژلي وه، کله چي يې دوی ته بيان وکړ دوی ورته وويل: صحيح ده تاسو دلې کښينئ موږ هم داسي کوو کله چي دوی ولاړل رسول الله ﷺ يوه دپواله ته څنگ وهلی و. دوی پخپلو کي مشوره سره وکړه چي راسئ محمد رضي الله عنه و وژنو د مرگ پلان يې داسي جوړ کړ، چي د ژرندي پل به يو څوک اخلي او د محمد رضي الله عنه پر سر باندي به يې ايله کوي تر څو هغه په ووژل سي. د دغه کار لپاره يو بد بخته عمر بن جحاش تيار سو که څه هم سلام بن مشکم د دې کار مخالفت وکړ، خو چا يې پر خبره غوږ نه ونيوه د بل لوري څخه الله جل جلاله خپل نازولي ته د جبرائيل عليه السلام په واسطه خبر ورکړ، چي يهوديان داسي پلان لري. رسول الله ﷺ په تيزی سره د مدينې پر لوري روان سو. وروسته بيا اصحابان مبارکان ورسره يو ځای سول اصحابانو ورته وويل، چي يار رسول الله ﷺ! تاسو را وپاڅېدل است موږ هيڅ پوه نه سوو؟ رسول الله ﷺ د يهوديانو د شوم پلان په اړه معلومات ورکړل. همدا د نبی صلی الله علیه و آله معجزه وه، چي بشري توان پر داسي پېښو دپوهاوي توان نه لري ^(۱).

(۱) ابن اسحاق - السيرة ۳ / ۱۹۱

د معراج پېښه نبوي معجزه وه

نړيوال ساينس پوهان په دې اند دي چې لوړ هېڅ آسمان نسته بلکي پورته يوه نه پايېدونکې فضا ده. د دوی دغه درواغجنه وينا يوازي د دې خبرې پر بنسټ ده چې د دوی کوچني فکرونه د دې جوگه نه دي چې د يوه لوی واکمن پر بې ساري واکمني دي په پوره ډول پوهاي راولي يا په بل عبارت چې په ساده بڼه يې تعبير کړو دوی تر اوسه پدې نه دي توانېدلي چې داسمان د لوړوالي معيار څاتته معلوم کړي هر څومره هلي ځلي چې يې کړي دي يوازي د ناتوانۍ پر لاره تللي دي نو ځکه دوی وايي چې آسمان نسته. حقيقت دا دی چې الله ﷻ اووه آسمانونه، عرش - کرسی او اووه محکي پيدا کړي دي خو انساني فکر د دې توانايي نه لري چې د دې ټولو شيانو پېژندنه دي وکړي. په هر صورت څوک چې په دې وتوانېږي چې د اوو آسمانونو سفر وکړي ښکاره خبره ده، چې معجزه ورته ويل کېدای سي ځکه دا کار تر بشري توان وتلی کار دی. دغه معجزه د رسول اکرم ﷺ څخه څرگنده سوې ده، چې تفصيل يې په لاندې ډول دی:

کله چې رسول الله ﷺ ته يو په بل پسې ستونزي راغلې اخر د طائف د خلکو څخه هم ناهیلی سو، دا په حقيقت کي د غمونو يو سپلاب و، خو بيا هم د بشریت وياړمن انسان د دې ټولو ستونزو سره مقاومت کاوه په هر صورت الله ﷻ د حضرت محمد ﷺ د ډاډ په موخه ده مبارک ته د معراج وياړ ور په برخه کړ، که څه هم د معراج د پيښې په نېټه

کي د تاريخ پوهانو تر منځ اختلاف سته هغه په دې ډول چي امام طبري رحمه الله عليه فرمايي: دمعراج قصه د نبوت په لومړي کال پېښه سوېده. امام نووي او امام قرطبي (رحمة الله عليهما) فرمايي: د معراج قصه د نبوت په پنځم کال کي پېښه سوېده. ځينو علماوو يې نوري نېټې هم ښودلي دي^(١).

خو که چيرې د ټولو علماوو دلايل وڅېړل سي دا جوتوي چي د معراج پېښه د پيغمبري په لسم کال رامنځته سوېده او دا خبره يقيني ده، چي د معراج په پېښه کي هېڅ شک نسته او د ټولو علماوو پرې اتفاق دئ په تېرو څوارلسو پېړيو کي هېچا داسي نظر نه دئ ورکړي، چي د معراج له پېښي څخه د انکار محض اشاره پکښې وي^(٢).

ابن قيم ليکي: رسول الله ﷺ د روح او جسد دواړو سره په وينه د يو براق په مټ د جبرائيل عليه السلام په ملتيا د بيت الحرام څخه و بيت المقدس ته ورسېدي، رسول الله ﷺ په بيت المقدس کي کښته سو دوه رکعته لمونځ يې وکړ، خپل براق يې د مسجد د دروازې سره وتړي. بيا رسول الله ﷺ لومړي اسمان ته ولاړي د اسمان د دروازې د خلاصولو لپاره جبرائيل عليه السلام ملايکو ته وويل: چي محمد ﷺ راسره دئ دروازه ورته خلاصه سوه. رسول الله ﷺ آدم عليه السلام وليدي سلام يې ورته ووايه، آدم عليه السلام جواب ورکړ، ښه راغلاست يې ورته ووايه او د رسول الله ﷺ د نبوت اقرار يې وکړ. الله جل جلاله و رسول الله ﷺ ته د آدم عليه السلام راسته لوري ته ښکمرغه انسانان وښودل او چپه لوري ته يې

(١) زاد الميعاد ٢-٤٩.

(٢) البيهقي - دلائل النبوة ٢/٣٥٤، الذهبي - تاريخ الاسلام ١/١٤١، ابن كثير - البداية والنهاية ٣/١٠٧، وانظر: البخاري - الصحيح (فتح الباري) ٣/٤٩٢، ١٩٦/٧، مسلم - الصحيح ١/١٤٨.

بدبخته انسانان ونبودل. بيا رسول الله ﷺ دوهم اسمان ته ولاړی
 دروازه ورته خلاصه سوه، په دوهم اسمان کي يې يحيى ﷺ او
 عيسى ﷺ وليدل سلام يې ورته ووايه هغوی جواب ورکړ، مبارکي يې
 ورته وويل او د ده مبارک د نبوت اقرار يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ
 دريم اسمان ته ولاړی هلته يې يوسف ﷺ وليدی، سلام يې ورته
 ووايه هغه جواب ورکړ، مبارکي يې ورکړه او د ده مبارک د نبوت اقرار
 يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ ثلورم اسمان ته وختی هلته يې ادریس
 ﷺ وليدی سلام يې ورته ووايه، هغه جواب ورکړ، ښه راغلاست يې
 ورته ووايه او د نبوت اقرار يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ پنځم اسمان ته
 وختی هلته يې هارون ﷺ وليدی سلام يې ورته ووايه هغه جواب
 ورکړ، ښه راغلاست يې ورته ووايه او د ده مبارک د نبوت اقرار يې
 وکړ. بيا رسول الله ﷺ شپږم اسمان ته وختی هلته يې موسی ﷺ
 وليدی سلام يې ورته ووايه موسی ﷺ جواب ورکړ، ښه راغلاست يې
 ورته ووايه او د ده مبارک د نبوت اقرار يې وکړ. کله چي رسول الله ﷺ
 د موسی ﷺ څخه روانېدی موسی ﷺ وژړل، رسول الله ﷺ پوښتنه
 ځني وکړه، چي ولي دي وژړل؟ موسی ﷺ ورته وويل: پر دې مي
 وژړل، چي يو ځوان چي تر ما وروسته پيغمبر سوی دی او امتيان به يې
 زما تر امتيانو ډېر و جنت ته ولاړ سي. بيا رسول الله ﷺ اووم اسمان
 ته وختی په اووم اسمان کي يې ابراهيم ﷺ وليدی سلام يې ورته
 ووايه، ابراهيم ﷺ جواب ورکړ، مبارکي يې ورته وويله او د ده
 مبارک په نبوت يې اقرار وکړ. تر دې وروسته رسول الله ﷺ سدره
 المنتهی ته بوتلل سو، بيا رسول الله ﷺ ته بيت المعمور ښکاره سو
 وروسته د الله ﷻ دربار ته ورسول سو، الله ﷻ ته دومره نژدې سو لکه

دوي ليندي چي سره نژدي وي او يا تر دغه هم لږ فاصله وه، بيا الله ﷺ چي څه وحي رسول الله ﷺ ته کولي هغه وحي يې ورته وکړې، پنځوس لمونځونه يې پر فرض کړل، وروسته رسول الله ﷺ بېرته راوگرځيدی کله چي تر موسی ﷺ تېریدی موسی ﷺ پوښتنه ځني وکړه، چي الله ﷺ څه امر درته وکړ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل چي الله ﷺ پنځوس لمونځونه راباندي فرض کړل، موسی ﷺ ورته وويل:

چي بېرته ولاړ سه د الله ﷺ څخه د دغه لمونځونو د لږوالي غوښتنه وکړه، ستا امت د دومره لمونځونو توان نه لري. رسول الله ﷺ و جبرائيل ﷺ ته وکتل، جبرائيل ﷺ اشاره ورته وکړه يعنی دا چي که ته غواړې کېدلای سي. رسول الله ﷺ بېرته د خپل بادار و دربار ته ورسول سو او خواست يې ورته وکړ. د بخاري په يوه روايت چي الله ﷺ لس لمونځونه ورکم کړل. رسول الله ﷺ چي بېرته راوگرځيدی موسی ﷺ يې خبر کړ. موسی ﷺ بيا مشوره ورکړه، چي د الله ﷺ څخه د لږوالي غوښتنه وکړه، ستا امت د دومره لمونځونو توان نه لري. بيا رسول الله ﷺ ولاړی. لنډه دا چي آخر پنځه لمونځونه پاته سول بيا هم موسی ﷺ ورته وويل، چي د الله ﷺ څخه د لږوالي غوښتنه وکړه خو رسول الله ﷺ ورته وويل، چي د الله ﷺ څخه شرمېږم. زه د دغه لمونځونو په کولو کي الله ﷺ ته تسليم يم او سر ورته کښته کوم. رسول الله ﷺ چي څه ليري سو يو آواز پدې ډول وسو: ماخپله فريضة نافذه کړه او پر خپلو بندگانو مي د لمونځو کموالی وکړ^(۱).

(۱) زاد الميعاد ۲-۴۸، ۴۷، بخاري جلد ۱ - صفحه (۴۵۵، ۴۵۶، ۴۷۰، ۴۷۱).

۴۸۱، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰) و مسلم جلد ۱ - صفحه ۹۱-۹۶.

همدا ڏول رسول الله ﷺ په دغه شپه نوري حيرانونكي پېښي
وليدې د بيلگي په ډول رسول الله ﷺ هغه کسان وليدل چي په دنيا کي
د يتيمانو مالونه په ظلم سره خوري شونډان يې د اوبنانو په خير وو د
اور سکروتي يې په خوله چيخلي او تر دبره (د مرداري وتلو) تر ځاي
وتلې. رسول الله ﷺ سود خوړونکي وليدل چي نسونه يې دومره لوي
وو لکه خوني. رسول الله ﷺ هغه بنځي وليدي چي مړونه لري او زنا
کوي په سينو يې لوي لوي کاره اغزي چيخل سوي وو او د اسمان او
مځکي تر منځ څرېدلې^(۱).

(۱) البيهقي - دلائل النبوة ۲/۳۵۴، الذهبي - تاريخ الاسلام ۱/۱۴۱، ابن كثير -
البدایة والنهاية ۳/۱۰۷، وانظر: البخاري - الصحيح (فتح الباري) ۳/۴۹۲،
۱۹۶/۷، مسلم - الصحيح ۱/۱۴۸.

د رسول الله ﷺ

د عيگر مبارک عمليات (اږپشن)

رسول الله ﷺ تل د الله ﷻ له خوا په معنوي صفتونو نازول سوی دی، چي یوه بېلگه یې د کوچنیوالي له هغه عمليات څخه عبارت ده، چي ده مبارک د ماشومانو سره لوبي کولې یو څوک راغلی او دی مبارک یې تر لاس ونيوی سینه یې وڅيري کړه یو جامد شی یې ځني جلا کړ، بیا یې د ده زړه د سرو زرو په پیاله کي د زم زم په اوبو پرپولی پرته یې سینه وروگنډله. د دې پېښي په لیدلو سره نور کوچیان په چابکی سره و حلیمې ته ورغلل او ورته وې ویل: چي محمد ﷺ یو چا و واژه. حلیمه چي راغله که یې وکتل د ده مبارک په رنگ کي تغیر له ورايه معلومېده مړنه و، بلکي دا د ده یوه معجزه وه^(۱).

^(۱) ابن هشام - السيرة ۱/۱۶۴.

د حديبي په ترون كي د رسول الله ﷺ معجزه

د حديبي د سولي پر مهال اصحاب كرام د اوبو د كموالي سره مخ سول دوى رسول الله ﷺ ته شكايه وكړه. د رسول الله ﷺ و مخته يو لوبني پروت و، ده مبارك په هغه لوبني اودس تازه كړ، بيا يې لاس مبارك پر هغه لوبني باندي كنبښود، د ده مبارك تر گوتو د چيني په خپر اوبه راووتې ټولو اصحابو ﷺ اودسونه پر تازه كړل او ټوله اوبه سول^(١).

د ونو اطاعت

يوه ورځ رسول الله ﷺ د حاجت پوره كولو لپاره ولاړى په دغه ځاي كي د ستر شى نه و، د يوې شېلې پر غاړه باندي دوي درختي جلا جلا ولاړي وي، رسول الله ﷺ ورغلى يوه درخته يې تر ښاخونو ونيوله او ورته وي ويل: اې درختي! د الله ﷻ په حكم زما اطاعت وكړه. هغه درخته ورسره را روانه سوه داسي يې اطاعت كاوه لكه اوښ چي تر مهار ونيسي. بيا رسول الله ﷺ هغه بله درخته تر ښاخونو ونيوله او په ورته ډول يې ورته وفرمايل. هغه درخته هم راغله رسول

^(١) رواه البخاري في الجامع الصيغ رقم ١٣٥٢.

الله ﷺ ته يې ستره جوړه كړه. كله چي رسول الله ﷺ حاجت پوره كړه،
درختي بېرته خپلو ځايونو ته ولاړې^(١).

د غرونو سلام

حضرت علي ؓ فرمايي: زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره و
صحرا ته ووتم د رسول الله ﷺ ومخته چي به كوم غريا درخته راتله
هغه به داسي ورته ويل:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ^(٢).

ژباړه: پر تادي سلام وي اي د الله ﷺ رسوله!

د لږو خرماوو ډېرو والی

د خندق په غزا كې مسلمانان د ډول ډول ستونز سره لاس او
گريوان وو يوه ستونزه دا وه، چي مسلمانانو هيڅ اقتصادي پياوړتيا نه
درلوده د خندق په غزا كې ډېر مسلمانان وږي وو په هر صورت په يوه
روايت كې راځي چي د بشير بن سعد لور ته خپلي مور يو څه خرماوي
وركړي ترڅو خپل پلار او ماما ته يې يوسي او هغه يې وخوري. دغه
نجلی چي خرماوي راواخيستي، د رسول الله ﷺ و مخ مبارك ته
تېرېدله. رسول الله ﷺ ترې وپوښتل چي څه دي راخيستي ډي؟ ډي

^(١) مسلم. رقم (٣٠١٢) عن جابر ؓ.

^(٢) رواه الترمذي عن علي ؓ. رقم: (٣٦٣٥) والترغيب والترهيب (٢-٢٢٩).

ورته وويل : يا رسول الله ﷺ! دغه خرماوي خپل پلار او ماما ته وږم
 چي وې خوري. ده مبارک ورته وويل : دلته يې راوږه! کله چي دې
 خرماوي وروږې رسول الله ﷺ پر يوه پتو باندي واچولې بيا يې يو
 کس ته وويل: چي په لوړ او از بڼغ وکړه ترڅو د خندق ټول کارکوونکي
 راسي او د دې خرماوو څخه خوراک وکړي. هغه کس همداسي وکړه بڼغ
 يې وکړ، ټول خلک راغلل او د دې خرماوو څخه يې خوراک وکړ. ټوله
 ما سول^(۱).

دا هم يوه نبوي معجزه وه، چي انساني فکر په ښکاره ډېر ليري
 ترې پاتېږي کوم څوک چي په زړه کي د نفاق اور لري هغه ته بيخي
 درواغ ښکارېږي.

(۱) قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ : ... قَالَتْ دَعَتْنِي أُمِّي عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ ، فَأَعْطَتْنِي حَفْنَةً مِنْ تَمْرٍ فِي ثَوْبِي ، ثُمَّ قَالَتْ
 أَيُّ بِنْتِي . اذْهَبِي إِلَى أَبِيكَ وَخَالَكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ بِعَدَائِهِمَا ، ... ثُمَّ قَالَ لِلْإِنْسَانِ عِنْدَهُ أُصْرُخْ فِي أَهْلِ
 الْخَنْدَقِ : أَنْ هَلَمَّ إِلَى الْعَدَاءِ . فَاجْتَمَعَ أَهْلُ الْخَنْدَقِ عَلَيْهِ فَحَمَلُوا بِأَكْلُونِ مِنْهُ ... ابن هشام - السيرة

د خو تنو په غذا په سوونو خلک ماره سول

د خندق په غزا کي بله معجزه دا وه، چي رسول الله ﷺ په لږ خورا کي توکو سره ډېر اصحابان مبارکان ماره کړل. هغه په دې ډول چي حضرت جابر ﷺ چي کله د رسول الله ﷺ لوربه وليده، نو په کور کي يې يو سپرلی درلودی هغه يې حلال کړ او يوه کاسه اوربشي يې درلودې چي شا وخوا دوه نيم کيلو گرامه کېدې دا يې اورپه کړې کله چي غوښي او ډوډی پاخه سوه نو جابر ﷺ په پته رسول الله ﷺ ته وويل: يا رسول الله ﷺ! ته او ستا خاص ملگري زما ميلمانه ياست. رسول الله ﷺ په دې خبره خوشاله سو. د خندق ټولو کارکوونکو ته يې خبر ورکړ، چي د جابر ﷺ ميلمانه ياست که څه هم جابر ﷺ د رسول الله ﷺ په دې خبري سره چي د خندق ټول اصحابان يې راوغوښتل يو څه په تشویش کي سو، خو د رسول الله ﷺ امر و څه يې نه سواي ويلای. اصحابان مبارکان چي د جابر ﷺ کور ته راغلل رسول الله ﷺ پخپل مبارک لاس وټولو ته ډوډی ورکړه، ټوله ماره سول مگر دومره غوښي او ډوډی پاته سوه لکه لومړی چي وه يعني داسي سوه لکه بيخي چي چا خوراک نه وي ترې کړی بلکي د رسول الله ﷺ معجزه وه چي ټول ماره سول، خو د جابر ﷺ هيڅ تاوان نه وسو^(۱).

(۱) البخاري - الصحيح ۴۶/۵، مسلم - الصحيح ۱۶۱۰/۵.

د معجزې په مت د امپراتوريو د نسکورېدا خبر

د خندق په غزا کي بله معجزه دا وه، چي اصحابانو مبارکانو خندق کښي ناڅاپه يوه داسي ډبره پيدا سوه، چي اصحابانو نه سواي ماتولای نور رسول الله ﷺ ته يې د دغه ډبري په اړه شکايت وکړ. رسول الله ﷺ په خپله ورکښته سوهغه ډبره يې درې ځله ووهله لومړی ځل چي يې ووهله الله اکبر يې ووايه او بيا يې وويل: ما ته د شام کيليانې راکړل سوې. بيا يې دوهم واری پر وکړ، بيا يې الله اکبر ووايه بيا يې وويل: ما ته فارس راکړه سو. بيا يې دريم واری پر وکړ، بيا يې وويل: ما ته يمن راکړه سو^(۱).

د رسول الله ﷺ د دغه وړاندويني سره سم همداسي وسوه په ډبر لنډ وخت مسلمانانو دغه سيمي فتحه کړې.

له ډبرو څخه رسول الله ﷺ ته د سلام آواز

ډبري د جماداتو يوه برخه ده، طبعاً د نطق توانايي نه لري مگر د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي ډبرو ورته د سلام ډغونه کول ځکه په يوه روايت کي راځي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه د مکې هغه ډبري

(۱) احمد - المسند ۳۰۳/۴، الهیثمی - مجمع الزوائد ۱۳۱/۶، ابن حجر - فتح الباري ۳۹۷/۷، الطبراني - المعجم الكبير ۳۷۶/۱۱.

اوس هم پېژنم، چي تر نبوت وړاندي يې ما ته سلامونه ويل. په يوه بل روايت كې راغلي دي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه اوس هم هغه ډبري پېژنم چي د بعثت پر مهال يې ما ته سلامونه ويل^(۱).

د خرما دوچي وني ژړا

په پيل كې په نبوي مسجد كوم دريخ (ممبر) نه و، رسول الله ﷺ چي به كله خطبه ويله نو و هغه ستون ته به يې شا ولگوله كومه، چي د خرما له وچي تنې څخه وه. د وخت په تېرېدو سره اصحابانو وپتېيل چي ممبر جوړ كړي، داسي يې هم وكړه كله چي ممبر جوړ سو رسول الله ﷺ پر نوي ممبر باندي مسلمانانو ته خطبه واورول. هغه ستون د كوچنيانو يا اوبسانو د ځگپروي په څېر بڼه كاوه او د رسول الله ﷺ په بېلتون باندي يې ژړا كوله. بيا رسول الله ﷺ راغلي پر هغه ونه باندي يې د ډاډ په موخه خپل لاس مبارك تېر كړ او د هغې تنې بڼه ودرېدې^(۱).

(۱) ۲۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ الْعَبْدِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ عَنْ سِمَاكِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «إِنِّي لَأَعْرِفُ حَجْرًا يَمَكَّةَ كَانَ يُسَلَّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ، إِنِّي لَأَعْرِفُهُ الْآنَ». دارمي ۲۳/۱، مسند احمد ۸۹/۵.

(۱) ۳۳۱۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ... كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِلَى جَذَعٍ فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِئْبَرِ تَحَوَّلَ إِلَيْهِ فَحَنَّ الْجَذَعُ فَأَنَاهُ فَمَسَحَ يَدَهُ عَلَيْهِ. بخاري - الصحيح ۱۱ \ ۴۱۹ باب علامات النبوة.

د نبوي دريځ بنور بدل

عبداللہ بن عمر (رضی اللہ عنہما) رضی اللہ عنہما فرمایي: یوه ورځ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم په اغېز لرونکي بڼه پر نبوي دريځ باندي د الله جل جلالہ لويي بيانوله خلک د دې وينا څخه زيات اغېزمن وو آن تر دې چي رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم خپله هم د الله جل جلالہ د لويي تر اغېز لاندي راغلی و ماچي وکتل رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم چپه او راسته لوري ته بنور پدی لاندي چي مي وکتل نبوي دريځ دومره په زوره - زوره بنور پدی، چي زه پردې وو پرېدم چي رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم به د دريځ څخه لاندي را ولوپړي ^(۱).

و رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ته د اوبن سجده

انس بن مالک رضی اللہ عنہ فرمایي:

د انصارو يوې کورنۍ اوبن درلودی د دې لپاره چي ورځنی ستونزي په حل کړي. په ناڅاپي ډول اوبن د دوی څخه سرغړونه پيل کړه، بار وړلو ته يې اوږه نه ورکوله آن تر دې چي د دوی سره يې جنگ کاوه. څښتنان يې رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ته راغلل د اوبن په اړه يې شکايت وکړ. رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د ملگرو سره يو ځای د اوبن پر خوا ورغلی، اوبن

(۱) ۵۳۵۱ - حَدَّثَنَا بَهْزٌ .. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ آيَةَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ {وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ} قَالَ يَقُولُ اللَّهُ أَنَا .. رَحَفَ بِهِ الْمَنْبَرُ حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَجَّحَ بِهِ. مسند احمد ۳۳۸/۱۱.

د يوه دېواله شاته و رسول الله ﷺ د اوبن پر لوري ور روان سو
 اصحابانو ورته وويل: يا رسول الله ﷺ! دغه اوبن د سپي په خپر
 حملې کوي هسي نه چي کوم تاوان در ورسوي؟ رسول الله ﷺ په
 جواب کي ورته وويل: کومه پروا نه لري. کله چي رسول الله ﷺ
 ورنژدې سو اوبن ورته راغلی سجده يې ورته وکړه. رسول الله ﷺ پر
 تندي لاس ور تېر کړ، اوبن عاجزي اختيار کړه، تر داسي بريده چي کار
 کولو ته يې اوږه کښېښوده بيا يې سرغړونه نه ده کړې. اصحابو چي د
 اوبن دغه کړنه وليده رسول الله ﷺ ته يې وويل: يا رسول الله ﷺ!
 اوبن تا ته سجده وکړه. موږ خو يې بايد بېخي درته وکړو؟ رسول الله
 ﷺ په جواب کي ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل چا ته سجده نه ده روا،
 که چيري د الله ﷻ پرته بل چا ته سجده روا وای نو ما به ښځو ته امر
 کړی وای خو خپلو مړونو ته د مړونو د حق د ډېروالي له امله سجده
 وکړي^(۱).

کله انسان د دې جوگه دی چي په ورته ډول کار وکړي او يو بې
 نطقه حيوان دي ورته سر تپت کړي. همدا ډول يوه بله پېښه هم رامنځته
 سوې ده حکه عبدالله بن جعفر رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ زه د رسول الله
 ﷺ سره ملگری وم د انصاريو باغ ته ورغلو. که مو کتل يو اوبن
 رسول الله ﷺ ته راغلی خپگروي يې و، تر سترگو يې اوبنکي
 تويېدې. رسول الله ﷺ پر سر لاس ور تېر کړ، بيا يې وپوښتل چي د دې
 اوبن څښتن څوک دی؟ يو ځوان انصاري راغلی وې ويل: چي دا اوبن
 زما دی. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته د الله ﷻ څخه نه وېرېږي،

^(۱) رواه الامام احمد في مسنده (۱۵۸/۳، ۱۵۹) قال ابن كثير: وهذا اسناد جيد وقد روي النسائي بعضه. انظر: البداية والنهاية (۱۴۲/۶).

الله ﷻ ته د دې او بن مالک کړی يې حال دا چي دغه او بن ما ته ستا
خخه شکایت وکړ، چي غذايي پالنه يې په صحيح ډول نه کوي^(١).

^(١) رواه ابو داود برقم (٢٥٤٩) و رواه الامام احمد في المسند (٢٠٤/١، ٢٩٥)
والحاكم في المستدرک (٩٩/٢، ١٠٠) وقال: هذا حديث صحيح الاسناد ولم يخرجاه
و وافقه الذهبي. والحديث اصله في مسلم بالاسناد نفسه دون قصة الجمل برقم
(٣٤٢).

الهي ساتنه

خرنگه چي د رسول الله ﷺ سره ټولو کافرانو د وس تر بریده د بنمنی کوله او څومره چي یې توان رسېدی، د رسول الله ﷺ د له منځه وړلو لپاره یې هڅي کولې په پیل کي رسول الله ﷺ ځینی خلک په دې گومارلي وو، چي د شپې پیره وکړي کله چي الله ﷻ رسول الله ﷺ ته دده د ساتني په اړه آیات نازل کړ، رسول الله ﷺ و اصحابو ته امر وکړ چي نوره پیره مه کوئ، الله ﷻ زما د ساتني ژمنه وکړه^(۱).

د دغه آیات تر نازلېدو وروسته رسول الله ﷺ د ټولي نړۍ د بنمنۍ سره هیڅ محافظ (چوکیدار) نه دروی د کافرانو د هر څومره هڅو سره بیا هم هیڅ په دې ونه توانېدل چي رسول الله ﷺ ته کوم تاوان ورسوي سره د دې چي رسول الله ﷺ هیڅ محافظ هم د ځان لپاره نه و استخدام کړی. د لا سپیناوي په موخه یې دوې نوري بېلگي هم رانقلوو^(۲):

لومړۍ دا چي ابوهریره رضی الله عنه فرمایي: یوه ورځ ابو جهل و خلکو ته وویل: محمد ﷺ ستاسو په مخ کي سجده کوي؟ خلگو ورته وویل: هو، ابو جهل وویل: په لات او منات بتانو دي مي قسم وي که مي محمد ﷺ پر سجده کولو باندي وليدی زه به یې سر ووهم. یوه ورځ رسول الله ﷺ پر لمانځه باندي ولاړ و، ابو جهل خبر سو. په ډېره

(۱) انظر: الآية ۶۷، سورة مائدة.

(۲) رواه الترمذي برقم (۳۰۴۶)، والحاكم في المستدرک: (۳۱۳/۲).

چابڪي سره د توري سره يو عاى محمد ﷺ ته ورغلى كله چي ورنژدي سو بي هوبنه پر محكه ولوپدي. ترخه وخت وروسته پر هوبن سو، خلگو ورته وويل: خه درته پيبنه سوه؟ ده په جواب كي ورته وويل: زه چي محمد ﷺ ته نژدي سوم په ناخاپي ډول زما او د ده تر منځ د اور لوى خندق پيدا سو، زه يي سخت ووپرولم تر داسي بريده چي د ډبره وهمه بي هوبنه سوم^(۱).

دوهمه داچي رسول الله ﷺ د يوې غزا څخه د راتگ پر مهال تر يوې وني لاندي بيده وو، توره يي په درخته څرولي وه ناخاپه يو اعرابي (صحرايي) راغلى. د رسول الله ﷺ توره يي را واخيسته پر رسول الله ﷺ باندي يي پورته كړه. رسول الله ﷺ په دغه وخت كي رايبداړ سو اعرابي ورته وويل: څوك به دي اوس راڅخه خلاص كړي؟ رسول الله ﷺ په جواب كي ورته وويل: الله ﷻ به مي درڅخه خلاص كړي. په دغه وخت كي د اعرابي د لاسه توره ولوپده. بيا رسول الله ﷺ توره راواخيستله پر اعرابي يي پورته كړه او ورته وې ويل چي اوس به دي څوك راڅخه خلاص كړي؟ اعرابي په جواب كي وويل: ته ډبر بنه نيوونكي يي پر ما احسان وكړه رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته پر دې شاهدي وركوي، چي د الله ﷻ پرته بل د عبادت لايق نسته او زه د الله ﷻ پيغمبر يم؟ هغه په جواب كي ورته وويل: زه ستا سره وعده كوم، چي هيڅكله به ستا سره جنگ نه كوم اونه به د هغه كسانو سره مرسته كوم چي ستا سره جنگ كوي. اعرابي چي كله دغه خبره وكړه رسول الله ﷺ پرېښودى اعرابي پر خپله لاره باندي ولاړى، كله چي

(۱) رواه البخاري مختصرا - انظر الفتح ۴۹۵۸/۸، و رواه مسلم واللفظ له برقم (۲۷۹۷).

خپل قوم ته ورسېدی نو خپل قوم ته یې وویل: زه تاسو ته تر ټولو د ښه
انسان څخه راغلی یم^(۱).

(۱) يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ
أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ^ط وَاتَّقُوا اللَّهَ^ع وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾
سورة المائدة - ١١ آيت.

وانظر ابن كثير - التفسير ٥٨/٣ - ٥٩، من رواية عبد الرزاق بسنده عن طريق معمر
الي جابر، والطبري - التفسير ١٠٦/١٠، ابن هشام - السيرة ٢٨٧/٣ - ٢٨٨، باسناد
متصل، وانظر ابن حجر - فتح الباري ٤١٧/٧.

درسول الله ﷺ وړاندویني

د دې ویاړمن امت خواخوږي پیغمبر ﷺ د خپلي لوروني له مخي خپل امت ته په معجزانه ډول ټولي هغه پېښي بیان کړيدي کومي چي دا امت ورسره لاس او گريوان کېږي ځکه حذیفة بن یمان رضی الله عنه فرمایي:

رسول الله ﷺ د سهار لمونځ ادا کړ، منبر ته وختی او خطبه یې موندله وړاندې کړه تر داسي بریده چي د ماپښین د لمانځه وخت راغلی د ماپښین د لمانځه د ادایني لپاره راکښته سو. د ماپښین لمونځ یې ادا کړ بیا منبر ته پورته سو، خطبه یې بیا پیل کړه تر داسي اندازې چې د ماځیگر وخت راغلی، بیا رسول الله ﷺ راکښته سو او د ماځیگر لمونځ یې ادا کړ، بیا منبر ته وختی خطبه یې پیل کړه آن تر دې چي لمر ولوېدی. په دغه خطبو کي یې موندله ټولي هغه پېښي بیان کړې کومي چي پخوا تېري سوي وې همدا ډول یې هغه څه راته وښودل کوم چې په راتلونکي زمانه کي پېښېدونکي دي دغه ټولي پېښي موندلې کړې او یاد مو کړې^(۱).

رسول الله ﷺ د راتلونکو پېښو په اړه ډېري ویناوي کړي دي خو د نمونې په ډول ځیني رانقلوو:

(۱) رواه البخاري - انظر الفتح ۱۱۵۵/۲ رواه مسلم برقم: ۲۸۹۴.

د جگرې په اړه پيشکويي

حضرت ام حرام رضي الله عنها د انس رضي الله عنه خاله وه، نبي صلي الله عليه وسلم به دهغې کور ته زيات تشریف وړی او کله کله به يې د غرمي آرام هم د دې په کور کې کاوه. يوه ورځ نبي صلي الله عليه وسلم د دې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو، ام حرام رضي الله عنها پوښتنه ځني وکړه، چې زما مور او پلار دي تر تا قربان سي پر څه شي مسکې سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلک ما ته وښودل سول، چې د درياب پر څنډه د جنگ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چې پر تختونو ناست وي. ام حرام رضي الله عنها وويل: اي د الله صلي الله عليه وسلم رسوله! ما ته هم دعا وکړه، چې الله صلي الله عليه وسلم مي په دوی کې شامله کړي. نبي صلي الله عليه وسلم وفرمايل: ته به هم په دوی کې شامله سي، تر دې وروسته بيا نبي صلي الله عليه وسلم آرام وکړ، بيا راپورته سو مسکې سو. ام حرام رضي الله عنها د مسکا سبب ځني وپوښتی. نبي صلي الله عليه وسلم په هغه ډول جواب ورکړ. دې بيا ورته وويل: اي د الله صلي الله عليه وسلم رسوله! ما ته دعا وکړه چې زه هم د دوی په ډله کې داخله سم. نبي صلي الله عليه وسلم ورته وويل: ته به په لومړۍ ډله کې يي.

د حضرت عثمان رضي الله عنه په خلافت کې امير معاويه رضي الله عنه د شام حاکم و، پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته. حضرت عثمان رضي الله عنه اجازه ورکړه، امير معاويه رضي الله عنه يو لښکر تيار کړ او حمله يې وکړه. په دغه لښکر کې ام حرام رضي الله عنها او د دې مېړه دواړه موجود وو د بيرته راتگ پر وخت ام حرام رضي الله عنها پر يوه غاټره سپره وه، چې

هغه غاتره وتورېده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاوروته وسپارله سوه^(١).

تر قیامت وړاندي شپږ پېښي

رسول الله ﷺ فرمایي: د قیامت تر راتلو وړاندي شپږ پېښي څرگندېږي، چي دلاندنيو پېښو څخه عبارت دي:
لومړۍ: زما وفات کيدل.
دوهمه: د بيت المقدس فتحه کيدل، چي په هغه وخت کي مسلمانان نه وه پر برلاسي.

دریمه: په مسلمانانو کي عمومي وبا گډېدل.
څلورمه: د مال او شمتني د ومره ډېرېدل چي خلک به سل ديناره هيڅ نه بولي. په هغه مهال کي سل ديناره ډېره لويه شتمني وه.
پنځمه: د عربو په هر کور فتنې ننوتل.
شپږمه: د مسلمانانو او عيسايانو تر منځ روغه جوړه او بيا د عيسايانو له خوا روغه ماتول^(٢).

په پورته شپږو پېښو کي پنځه رامنځته سوي دي، ځکه رسول الله ﷺ وفات سوی دی، د حضرت عمر رضی الله عنه په خلافت کي بيت المقدس فتحه سو او دده مبارک په خلافت کي پر (عمواس) نومي ځاي باندي د مسلمانانو په لښکر داسي وبا گډه سوه، چي په درو ورځو کي ديارلس زره مسلمانان وفات سول. څلورمه او پنځمه شمېره نښانې د عثمان

(١) رواه البخاري انظر: فتح الباري: ٦ (٢٧٨٨)، ومسلم برقم ١٩١٢.

(٢) بخاري: ٣١٧٦.

ﷺ په خلافت کي ښکاره سوې.

دا هم د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي ټولي وړاندويني رښتيني او پر خپل ځای رامنځته سويدي.

مذهب به اور سي

په يوه حديث کي راغلي دي، چي پر خلکو باندي به داسي وخت راسي چي د دين کول به دومره ورته گران وي لکه د اور سکروټه چي په لاس کي نيسي^(۱).

په معاصر وخت کي د رسول الله ﷺ دغه سپېڅلې وينا بيخي رښتيني ثابته سوې ده، هر چاته تر لمر سپنه ده د دې اړتيا بيخي نسته چي يو څه پر وليکو.

مېرمن به د مېړه سره تجارت کوي

همدا ډول په حديثو کي راغلي دي، چي په آخر وخت کي به تجارت دومره زيات سي چي ماینه (مېرمن) به د مېړه سره په تجارت کي شراکت کوي. د تجارت د زياتوالي تر څنگ به د درواغو شاهدي عامه سي^(۲).

(۱) ترمذي ۲-۵۰.

(۲) مسند امام احمد ۳/۲۳۲.

سپک خلک به

د قومي مشرانو په نامه څرگند سي

په بل ځای کې رسول الله ﷺ فرمایي: د قومونو مشران به منافقان او سپک خلک وي د خپلو قریبانو حقوق به خوري او د پرديو خلکو درنښت به کوي. د مور او پلار څخه به سرغړونه کوي او د خپلي مېرمني (ماینې) اطاعت به کوي^(۱).

نبوي سنت به د اړیکو پر بنسټ وي

رسول الله ﷺ فرمایي: په آخره زمانه کې به سلام یوازي هغه چا ته وایي چې دی اړیکي ورسره لري، یعنی عمومي سلام سنت دی باید هر چا ته وویل سي خو خلک به و نابنده سړی ته سلام نه وایي^(۲).

(۱) ترمذي ۲۲۱۶.

(۲) الدر المنثور ۵۳ - ۶.

د پسونو خرونکي به دنګي ودانۍ جوړي کړي

رسول الله ﷺ فرمايي: چوپانان او داسي نور ټيټ رتبه خلک به بناوونو ته راکښته سي، لوړي او دنګي ودانۍ به جوړي کړي بيا به فخر ونه پکښې کوي^(١).

شراب او رشوت ته به ځانګړی نوم پيدا سي

رسول الله ﷺ فرمايي: په وروستۍ زمانه کې به شراب د شربتو په نامه خرڅېږي، سود به د تجارت په نامه کېږي او پر رشوت به د تجارت نوم ايښودل کېږي. نر به د نروسره او بنځي به د بنځوسره ودونه کوي^(٢).

^(١) سنن ابی داؤد رقم ٤٦٩٥.
^(٢) د یامي بخواله الاشاعة صفحه ٧٢.

يا جوج او ماجوج به راسي

رسول الله ﷺ د پېشگويي په بڼه فرمايي: تر هغه وخته به قيامت نه سي تر څو چي په وروستي زمانه كي يا جوج او ماجوج رانه سي^(۱).

په بل ځاي كي رسول الله ﷺ د الله ﷻ له لوري و انسانانو ته په قرآن كي بنودلي دي. چي په وروستي زمانه كي به يا جوج او ماجوج راسي لکه چي الله ﷻ فرمايي:

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ

يَنْسَلُونَ ﴿۱۱﴾ (اووه لسمه سپپاره - شپږمه ركوع)

ژباړه: كله چې د يا جوج او ماجوج (بند) خلاص سي نو د هر لوري څخه به په چابكي سره راځغلي.

يادونه: د ځينو څېړونكو په اند يا جوج او ماجوج د يافت د اولادې څخه دوه قومه دي. يافت د نوح ﷺ زوی دی.

يا جوج او ماجوج د عيسي ﷺ تر راتگ وروسته راځي عيسي ﷺ به د دوی د بربادۍ دعا وکړي، الله ﷻ به د عيسي ﷺ د دعا له امله دوی مړه کړي او د دوی لوی لابنونه به پر محکه خپاره وي، بيا به

(۱) وعن حذيفه بن اسيد غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها... ويا جوج و ماجوج

الله ﷻ مرغان راواستوي تر خود دوى لابنونه يوسي په داسي حاي
کي به يې وغورځوي کوم چي الله ﷻ ته معلوم دى انسانان پرې
پوهاوى نه لري. د دوى د لابنو تر غورځولو وروسته به د بد بوى د له
منځه وړلو په موخه الله ﷻ باران واوړوي تر څو محکه پاکه او سوکاله
سي^(١).

(١) ... فيرغب نبي الله عيسي عليه السلام واصحابه فيرسل الله عليهم النغف في
رقابهم فيصبحون فرسي كموت نفس واحدة ثم يهبط نبي الله واصحابه الي الارض
فلايجدون في الارض موضعا شبرا ملازمهم وتنتهم فيرغب نبي الله واصحابه الي
الله فيرسل الله طيرا كاعناق البخت فتحملهم فتطرحهم حيث شاء الله وفي رواية
تطرحهم في النهيل وستوقد المسلمون من قسيهم ونشابهم وجعابهم سبع سنين ثم
يرسل الله مطرا لا يکن منه بيت مدر ولابر فيغسل الارض حتي يتركها كالزلفة
رواه المسلم الاقول تطرحهم ، ورواه ترمذي . كذا في المشكوة جلد (٢) صفحه
(٥٩٤).

يو سپيڅلی انسان به بربادی ته د پای ټکی کښېږدي

د رسول الله ﷺ يوه بله معجزه دا ده، چي د يوه داسي انسان د راتگ وړاندوینه يې کړې ده، چي انسان ته يې هيڅ پوهه نسته، چي د امام مهدي ﷺ د څرگندېدلو څخه عبارت دی چې په وروستی زمانه کې به څرگندېږي د نوموړي انسان څرگندېدل به يو پر ځای کار وي ځکه د الله ﷻ څخه نافرمانی، شرونه او ناخوالي به تر نه حسابېدونکي بريده رسېدلي وي^(۱).

ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: تر هغه به دنيا ولاړه نه سي تر څو زما د اولادې څخه يو سړی د عربو واکمني ونه کړي نوم به يې زما د نامه سره برابر وي او د پلار نوم به يې زما د پلار د نامه سره برابر وي^(۲). رسول الله ﷺ د نوموړي انسان د بنې په اړه فرمايي: امام مهدي ﷺ اوږد قد لري، پياوړي صورت به لري او نړۍ پزه به لري^(۳). مهدي ﷺ به د څلويښتو کالو په عمر راڅرگند سي، وروسته به اووه يا اته کاله عمر نور ولري.

که څه هم د امام مهدي ﷺ پر پيدا کېدو او د هغه د راتگ پر

(۱) ابوداؤد (۴۲۸۶).

(۲) عن زر عن عبد الله قال: قال رسول الله ﷺ لا تذهب الدنيا حتي يملك العرب رجل من اهل بيتي يواطي اسمها اسمي واسم ابيه اسم ابي..... الحديث الترمذي ۴۶ - ۲.

(۳) بوداؤد (۴۲۸۶).

کیفیت باندي ډېر حدیثونه سته خو د بېلگې په ډول پورتنۍ کچه بسنه کوي.

د دجال په نامه به

یوه لویه فتنه خړکنده سي

د رسول الله ﷺ یوه بله وړاندوینه د یوې لویې فتنې راتلل دي، چې د دجال د راتګ څخه عبارت ده، چې په دوو ډیز ډول او د عامو خلکو په اصطلاح کې خړجال ورته وايي.

د رسول الله ﷺ د ویناوو سره سم د جال په وروستی زمانه کې راضي او د خدایۍ دعوه کوي، خلک گمراهۍ ته بولي او د ده راتګ د مسلمانانو لپاره لویه ازموینه ده، ځکه رسول الله ﷺ فرمایي: د آدم ﷺ د پیدایښت څخه تر قیامت پوري تر دجال لوي (ورانونکی) کارنسته^(۱).

د دجال د راتګ د کیفیت او توان په اړه رسول الله ﷺ خپل امت ته په پوره ډول ارشاد فرمایلي دي، چې یوه نمونه به یې بیان کړو، رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

په وروستی زمانه کې دجال راضي که چیري پر داسي مهال راغلی چې زه پر نړۍ اوسېدم نو زه ستاسو پر ځای ورسره جنگېږم او که پر داسي مهال راغلی چې زه نه وم نو هر سړی دي هڅه کوي تر څو د ځان

^(۱) ما من خلق آدم الي قيام الساعة امرا اكبرا من الدجال. رواه مسلم. كذا في مشكوة جلد - ۲، صفحه ۵۰۰-.

لپاره غوره انتخاب وکړي. رسول الله ﷺ زیاتوي: دجال حوان دی، پېچلي وېښتان یې دي او سترگه یې راوتلي ده لکه چې زه یې د عبدالعزي بن قطن سره ورته بنیم (عبدالعزي دیوه کافر سړي نوم و، د خذاپه قوم پوري یې اړه درلوده، کافر مړ سوی دی او یوه سترگه یې د خپله حایه څخه راوتلې وه) که څوک له دجال سره مخ سو نو د کھف سورت لومړی آیاتونه دي پر ووايي. د دغو آیاتونو لوست مو د ده له شره ژغوري، دجال د داسي لاري څخه راځي چې د شام او عراق په منځ کې ده، بیا به راسته اوچپه لوري ته شکماری کوي، اې د الله ﷻ بندگانو! د الله ﷻ پر دین باندي ټینګ سئ.

ناستو خلکو ترې وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! څومره وخت په محکمه کي اوسېږي؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: څلوېښت ورځي اوسېږي لومړی ورځ یې د کال په څېر اوږده ده، دوهمه ورځ یې د میاشتي په څېر اوږده ده، دریمه ورځ یې د اوونۍ په څېر اوږده ده.

اصحابانو وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! دغه ورځ چې د کال په څېر ده مورته دیوې ورځي لمونځونه بسنه کوي؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: یا! بلکي خپل لمونځوته اندازه کښېږدی. اصحابانو بیا وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! د دجال چابکي څومره ده؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: د باران په څېر ده چې باد ورپسې وي. رسول الله ﷺ د پورتنیو خبرو په تعقیب وفرمایل: دجال به یو قوم ته راسي، دې ته به یې وهڅوي چې پر ده ایمان راوړي او دی په خدایي ومني. هغه قوم به د ده په کړنو وغولېږي، د کمزوري عقیدې

خښتتان به وي ايمان به پر راوړي. د جال به د دوی د خوشاله کولو په موخه اسمان ته امر وکړي ترڅو باران پر وکړي، اسمان به د الله ﷻ د حکمت پر بنسټ د ده امر ومني. باران به پر واوروي، مخکه به پرې شنه سي، شپه به باندي راسي د دې قوم حيوانان به د پخوا په پرتله غټ سوي وي غولانځي به يې د شيدو ډکي وي او اړخونه به يې پرسېدلي وي يعني چاغ به وي. بيا به بل قوم ته راسي د تېر قوم په څېر به يې پر ځان باندي ايمان راوړلو ته وهڅوي. دا قوم به د ټينگي عقيدې خښتتان وي، د ده غوښتني ته به په يا سره جواب ووايي. د دې قوم په جواب سره به دی په قهر سي مخ به ترې واړوي، د الله ﷻ د حکمت او ازمويني پر بنسټ به پر دوی ويرجن سهار راسي، يعني کله چې شپه باندي تېره سي قحطۍ به وهلي وي په لاسو کي به يې هيڅ مال نه وي.

تر دې کړنو وروسته به د جال يوې کنډوالې ته راسي امر به ورته وکړي: خزاني دي راوباسه! د ده د امر سره سم به د پيسو خزاني د مچمچيانو د مشر په څېر په ده پسي رواني وي، يعني لکه د مچمچيانو په مشر پسې چې مچمچياني رواني وي په ده پسې به هم داسي د پيسو خزاني رواني وي.

بيا به يو غوره ځوان راوغواړي سر به يې په توره ورووهي سر به يې پرې سي د يوې ټوټې په څير. بيا به يې راوبولي مخامخ به يې کړي د هغه سړي مخ به ځلېږي او خاندي به، دی به په دې کار بوخت وي چې الله ﷻ به عيسى عليه السلام راوېږي. د دمشق د ختيځ لوري پر مناره به راکښته سي لاسونه به يې د ملايکو پر وزرونو ايښي وي کله چې سر پورته يا کښته کړي د مرغلرو په څېر به څاڅکي ترې تويېږي هر کافر ته چې يې بوی ورسېږي بېله مړيني به نه پاتېږي يعني د بوي په رسېدلو

سره به مري. د عيسى عليه السلام بله خانگرتيا به دا وي چي ساه به يې تر هغه
خايه رسپري خومره چې يې د سترگو کاته رسپري.

تر راتگ وروسته به دستي د جال ولتوي تر داسي بريده چي د (لد)
نومي خاي په دروازه کې به يې پيدا کړي بيا به يې ووژني (تر مړيني)
وروسته به يو داسي قوم ته راسي، چې الله جل جلاله به د جال خنخه ساتلی
وي، مخونه به يې (د دورو) خنخه ورپاک کړي او د جنت په لورو
مقاماتو به يې خبر کړي.

ورپسې به الله جل جلاله عيسى عليه السلام ته وفرمايي: زه يوه ډله د محکي
پر مخ راپاخوم چي هيچا لره يې د جنگ کولو توان نسته، زما سپېڅلي
بندگان وکوه طور ته يو خاي کړه ترڅو الله جل جلاله يې د دغه راپاخېدلي
ډلي له شره وژغوري، عيسى عليه السلام به هم داسي وکړي.

الله جل جلاله به ياجوج او ماجوج راولېږي چې د هره لوري به په تلوار
سره راغلي. کله چي يې لومړنۍ ډله راسي د (طبريه) نومي درياب
تولي اوبه به وچيښي بيا به يې وروستۍ ډله راسي و به وايي: رښتيا هم
په دې درياب کي يو وخت اوبه وې، يعني هغې لومړۍ ډلي به دومره
ويجاړې رامنځته کړي وي چي بيخي به نړۍ بل لوري ته گرځېدلې وي.
وروسته به منزل وکړي تر داسي بريده چي خمر نومي غره ته به ورسپري
چي د بيت المقدس اړونده يو غردۍ. بيا به ووايي: رښتيا هم هغه څوک
چي پر محکه اوسېده ټول مومره کړه راسئ! دهغه چا د وژني په لټه کي
سو چي په اسمان کي اوسپري. د دې خبري کولو سره جوخت به د اسمان
لوري ته ويشتل پيل کړي. الله جل جلاله به بيرته پر دوی باندي په وينو سره
غشي راکنښته کړي خو دوی نور هم وغولېږي.

د الله جل جلاله نبي به د ملگرو سره يو خاي په غره کي بند وي تر داسي

بریده چي دنن ورځي تر سلو دینارو به د دوی لپاره د غوایي سر غوره وي یعنی دونه به لوږي ځپلي وي چي تريوه لوی معیار پیسو به ورته لږ خوراكي توکي غوره وي.

بیا به د الله ﷺ نبي د ملگرو سره د خلاصون لپاره دعاو کړي، الله ﷻ به یې دعا قبوله کړي، په پایله کي به د یاجوج او ماجوج په غاږو کي چینجي پیدا کړي کله چي سهار سي د یوه نفس په څېر به ټوله مړه سوي وي. د دوی تر مړیني وروسته به عیسیٰ ﷺ د ملگرو سره مل و مځکي ته راکښته سي خود مځکي پر مخ به یوه لوپشت مځکه پیدا نه کړي، چي پر و اوسپږي مگر ټوله مځکه به د دوی په غوږو او بدو بویونو چټله وي بیا به عیسیٰ ﷺ د ملگرو سره و الله ﷻ ته لاس په دعا سي، دعابه یې قبوله سي، الله ﷻ به د اوبنانو د غاږو په څېر مرغان راواستوي د یاجوج او ماجوج کالبوتونه به هغه ځای ته وغورځوي کوم چي د الله ﷻ اراده وي. په یوه بل حدیث کي راغلي دي، چي په (نهیل) نومي ځای کي به یې وغورځوي او مسلمانان به تر اوو کالو پوري د دوی په غشو، لیندیو او تورو باندي اور بلوي بیا به الله ﷻ باران واوړوي چي ټولو خټینو او ورینو ودانیو ته به یې ورسپږي، مځکه به پرېولي، په داسي بڼه چي د یوې پرېولي او پاكي ډبري په څېر به یې پرېږدي بیا به مځکي ته وویل سي: ځپلي میوې دي راشنې کړه! او خپل برکت دي بېرته راوگرځوه. د څښتن تعالی ﷻ د امر سره سم به په مځکه کي زیات برکتونه خپاره سي، آن تر دې چي په دغه وخت کي به د یوه انار څخه یوه ډله خوراک کوي، د انارو په پوست سره به سایه لاسته راوړي، په شیدو کي به برکت ولوېږي تر داسي بریده چي یوه لنگه اوبڼه به د یوې ډلي خلکو د خوراک بسنه کوي، یوه لنگه

غوا به د يوه درست ټبر خلکو خوراكي بسنه کوي او يوه لنگه مېر به د
 يوې داسي ټولۍ خلکو خوراكي بسنه کوي، چي تر يوه ټبر په شمېر کي
 زياته وي. دوی به همداسي اوسي چي الله ﷻ به يو بنه بوی لرونکی
 باد راواستوي، د مؤمنانو تر بغلونو به لاندي سي د هر مؤمن او
 مسلمان روح به قبض سي او ټول شراچوونکي به پاته سي چي د خروپه
 څپر به جنگونه کوي، قيامت به هم پر داسي ناپوهو خلکو رامنځته
 کېږي^(١).

^(١) وعن نواس بن سمعان رضي الله عنه قال ذكر رسول الله ﷺ الدجال فقال : ... ويبقي
 اشرار الناس يتهاجرون فيها تهاج الحمر فعليهم تقوم الساعة. رواه المسلم الاقول
 مطرحهم، ورواه ترمذي. كذا في المشكوة جلد - ٢، صفحہ - ٥٩٤.

د يوه بي ساري حيوان راتل

رسول الله ﷺ د خپلو معجزو په لړ کې يوه بله وړاندوينه دا کړېده، چې په وروستۍ زمانه کې به يو حيوان راسي چې (دآبة الارضة) به ورته وايي. خوږ نبي ﷺ د لا ټينگار په موخه فرمايلي دي، چې تر هغو به قيامت نه سي ترڅو دغه حيوان نه وي راغلی^(١).

همدا ډول رسول الله ﷺ په قرآن کې اسلامي امت ته بنودلي دي، چې نوموړی حيوان راتلونکی دی، حُكَّهُ اللهُ ﷻ فرمايي:

أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ^(٢).

ژباړه: موږ به د محکي څخه دوی لره يو حيوان راوباسو، چې د دوی سره خبري وکړي.

قرآن پوهان فرمايي، چې د دغه حيوان څخه موخه هغه حيوان دی چې رسول الله ﷺ په حديث کې بنودلی دی او د قيامت تر راتگ وړاندي به راځي.

يادونه: دآبة الارضة په آخره زمانه کې د څابست پر وخت راوړي سر به يې د غوايي، سترگي به يې د خنزير، غوږونه به يې د فيل او غاړه به يې د شتر مرغ په څير وي، رنگ به يې وپرانگ ته، لکۍ به يې پسه ته

^(١) وعن حذيفة بن اسيد غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فذكر الدخان والدابة.... رواه مسلم. كذا في المشكوة، ٢ تهوك، ٤٩٤ مخ.

^(٢) سورة النمل، الايه ٨٢.

او پښې به يې اوبښ ته ورته وي او د هرو دوو پښو په منځ کي به يې
دوولس گزه فاصله وي. د موسى عليه السلام لکړه او د سليمان عليه السلام مهر به
ورسره وي. د هر سړی سره به يو ځای کېږي هيڅوک نه سي ترې
خلاصېدای ترڅو د کافر پر مخ باندي د سليمان عليه السلام په مهر باندي د
کفر ټاپه ووهي او مسلمان د موسى عليه السلام په لکړه باندي ووهي^(١).

^(١) ابن کثير ٣ - ٣٧٦.

پر درسته نړۍ د لوګي راتلل

د رسول الله ﷺ د معجزو په لړ کې بله هغه وړاندوینه ده، چې د دود (لوګي) په اړه یې کړې ده او فرمایلي یې دي چې په وروستی زمانه کې به دغه دود راځي ټوله نړۍ به نیسي. البته راتلل به یې په داسې بڼه وي چې د ختیځ لوري څخه به راځي تر لوېدیځه پوري او تر څلوېښتو ورځو پوري به پاته وي کله چې مؤمن ته نوموړی دود ورسېږي داسې احساس به کوي لکه زکام او کله چې کافر ته ورسېږي داسې به وي لکه مست (نشه) ^(۱).

د رسول الله ﷺ د دغه خبرې د ثبوت په موخه الله ﷻ فرمایي:

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠٢﴾ يَغْشَى النَّاسَ ﴿٢﴾

ژباړه: (یاد کړه اې محمده ﷺ!) چې اسمان به په ښکاره دود (لوګي) سره راتلل وکړي خلک به بېهوښه کړي.

د مولانا عبدالحق دهلوي په اند د دغه دود (لوګي) څخه، چې په قرآن کې ذکر سوی دی هغه دود (لوګی) مراد دی چې د قیامت د لویو نخبو څخه یوه نخبه ده او د زمانې په وروستیو کې منځته راځي.

^(۱) وعن حذیفه بن اسید غفاري رضی الله عنه قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فا الدخان والداية... رواه مسلم. كذا في المشكوة جلد - ٢، صفحہ - ٤٩٤.

^(۲) سورة الدخان، الايه ١٠.

لمر به له لوپديخ خخه راو خپږي

د رسول الله ﷺ يوه بله وړاندوينه د لوپديخ لوري خخه د لمر راختلو خخه عبارت ده يعنې کله چې مائېگر لمر ولوپږي بيرته به د همغه لوري خخه راو خپږي ځکه د رسول الله ﷺ خخه رانقل سويدي: حضرت ابي ذر رضي الله عنه فرمايلي دي: يوه ورځ مائېگر لمر ولوپږي رسول الله ﷺ زما خخه وپوښتل، چې: ته خبر يې دغه لمر چيري ځي؟ ما ورته وويل: الله ﷻ او د هغه رسول ښه پوهېږي. رسول الله ﷺ راته وويل: دغه لمر د عرش و لوري ته ځي تر داسي بريده چې تر عرش لاندي الله ﷻ ته سجده وکړي بيا بيرته د راختلو اجازه وغواړي، اجازه هم ورکړه سي تر څو دا بل سهار د ختيخ لوري خخه بېرته راو خپږي. يوه داسي ورځ به راسي چې لمر به سجده وکړي مگر اجازه به ورنه کړل سي او ورته وبه ويل سي: ولاړ سه د کومه ځايه چې راغلی يې بېرته پر هغه لوري و خپږه د نه اجازې په صورت کي به لمر بيرته د لوپديخ لوري خخه راو خپږي. د شک پرته به په وروستۍ زمانه کي دا پېښه رامنځته کېږي ځکه دا د يوه رښتيني پيغمبر وړاندوينه ده، چې هيڅکله يې درواغ نه دي ثابت سوي ^(١).

^(١) وعن ابي ذر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ حين غربت الشمس اتدري اين تذهب هذه قلت الله ورسوله اعلم قال فانها تذهب حتى تسجد تحت العرش فتتاذن فيؤذن لها ويوشك ان تسجد ولا تقبل منها وتستاذن فلا يؤذن لها ويقال لها ارجعي من حيث جئت فتطلع من مغربها فذالك قوله تعال والشمس تجري لمستقر لها قال: رسول الله ﷺ و مستقرها تحت العرش. متفق عليه. كذا في المشكوة جلد - ٢، صفحه ٤٩٤-.

مَحْكَه بَه وَ بَنُو پِرِي

د رسول الله ﷺ د معجزو په لړ کي بله وړاندوينه د محکي د خسف (محکي بنو پدني) څخه عبارت ده، حَکَه رسول الله ﷺ فرمايلي دي: تر هغه به قيامت نه سي تر څو په وروستی زمانه کي خسف رامنځته نه سي البته دغه خسف به يو ځل په ختيځ لوري کي، دوهم ځل په لوېديځ لوري کي، دريم ځل به په جزيرة العرب (عربي ټاپو) کي وي^(١).

په وروستی زمانه کي به

حيوانان خبري وکړي

رسول الله ﷺ د وړاندويني په ډول فرمايلي دي: زما دي قسم په هغه ذات وي، چې زما وجود (نفس) د ده په توان کي دى تر هغه به قيامت نه سي تر څو (درې شيان د انسانانو سره خبري وکړي) څاروي، د چلاخي سراو د چمپلانو تسمې به د انسان سره خبري وکړي د انسان ورون (چي د انسان د وجود غړي دي) به د هغه څه په

^(١) وعن حذيفة بن اسيد غفاري رضي الله عنه قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فذكر الدخان والدابة... رواه مسلم. كذا في المشكوة جلد - ٢، صفحہ ٤٩٤ -.

باب انسان ته معلومات ورکري، چي د ده تر شاد ده په کورني کي پېښ
سوي دي (١).

په وروستي زمانه کي به اور رامنځته سي

په وروستي زمانه کي يعني تر قيامت وړاندي د وړاندويني په
دول رسول الله ﷺ فرمايي (٢):
د قيامت د لومړيو نښانو څخه به دا وي چي اور به راسي خلک به د
حشر د ميدان و لوري ته شري.
يادابنت: طبعي خبره ده. چي د پورتنيو کړنو په لوستلو سره به
هغه ځوانان، چي د غربي مفکورو تر اغيز لاندې راغلي وي او د نړۍ د
زيب او ښکلا په نشه مست و، په دې فکر سي چي د ملايانو سره لا هغه
د حجرو او مسجدونو خبري ملې دي، دونه د تمدن څخه ليري دي چي لا
هغه د پخوانيو پېړيو خبري يې په دماغ کي دي، ته دا متمدنه نړۍ
وگوره! نړيواله کمپيوټرايزه اداره وگوره! د دنيا پرمختللي
ټيکنالوجي وگوره! چي د دنيا هره زاويه د متمدنو خلکو تر گورټ
لاندې ده او ته د ملايانو دا درواغ وگوره چي ياجوج او ماجوج راخي.

(١) رواه الامام احمد في المسند ٨٨/٣، وابن سعد في الطبقات ١٧٣/١، والحاكم في
المستدرک ٤٦٧/٤، وقال هذا حديث حسن على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه
الذهبي والبيهقي في دلائل النبوة وصححه ٤١/٦ - ٤٢، البداية والنهاية ١٥٠/٦.

(٢) وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ نَارٌ تَخْشُرُ النَّاسَ مِنْ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ. بخاري جلد - ٢.

ټول خلگ به خوري، له اسمانه پيغمبر راځي او داسي نور، دا کله کېدای سي او نه د منلو وړ دي ځکه انسانانو ټولي سياري تر خپل قابو لاندې راوستې، هيچري يې اسمان پيدانه کړ، دوی لا په هغه فکر دي چې يو وخت به نړۍ بل لوري ته ځي؟

د پورتنیو پوښتنو او د دغه مستعمرو افکار په جواب کې زما له انده که يوازي دونه وويل سي بسنه کوي، چې تاسو په معاصره ټيکنالوجي د زبات تر بريده رسولې ده چې په فضا کې په ميليارډونو سياري شتون لري ځيني يې سياري دي، دومره غټي دي چې آن ځيني يې د مځکې څو برابره دي ټولي يو له بله سره تېرېږي او هيڅ ټکر نه رامنځته کېږي او په مځکه کې د پورتنیو سيارو په پرتله ډير شيان شتون لري او هره ورځ په مځکه کې په زرونو ټکرونه رامنځته کېږي دا نو ولي؟ که پورتنۍ سياري يو له بله سره ټکر وکړي دا تمدنه نړۍ چې څو برابره ترې کوچنۍ ده، ورانه به يې نه کړي؟ هلته به هم معاصري ټيکنالوجي د مخنيوي لپاره يو څه وکړي؟

بله خبره لا دا ده چې د څونامي تر توپان وړاندې که ملايانو تاسو ته ويلې وای چې يو وخت به دغه څو هيوادونه يوه ډېره لويه سمندري زلزله ځپي او په سوونو زره خلک به ووژني يوازي به د گوتو په شمار خلک او مسجدونه پاته سي، بيا به هم تاسو ويلای چې دا تمدنه نړۍ وگوره! دا د ملايانو پخوانۍ خبرې وگوره. که مولوی صاحب تاسو ته ويلې وای چې يو وخت به د نړۍ ستر ځواکمنان د امريکا د لويي وچي ځنگليان بېوزلي خلک وي، چې د اسلامي خلافت څخه پټ وه، د درستي نړۍ بنکېلاک به غواړي، تر ټولي نړۍ به يې اقتصاد پياوړی وي، په جهاني سطحه به د بنکلو بنارونو لرونکی هيواد وي، دومره پر

مختللي تيکنالوجي به يې وي چي يوه پاڼه به لاهم د دوی هیواد ته په قاچاق څوک نه سي وړلای، د خپلي وچي څخه به د نورو وچو متمدن هیوادونه کنترولوي، د نړۍ امپراتور مسلمانان به (العیاذ باللہ) د غلو په څېر په غرونو کي اوسېږي، په یوه هیواد کي به ازاد ژوند هم نه سي کولای، خپل نظر به هم نه سي څرگندولای یوازي یوه لاره به لري هغه دا چي د دوی گوډاګیان به جوړېږي، خپلي مذهبي لارښووني به سانسوروي که یې ونه کړي په تور لیست کي به نیول کېږي، بیا به دغه خوار خلگ د نړۍ لوی ښکېلاکگر هیواد امریکا ته ورځي الوتکي به یې یرغملوي، د امریکا په سترو ځایونو کي چي نړیوال شهرت به لري، غورځوي. تاسو به ویلای چي سړی دونه درواغ وایي چي تريوه بریده شونتیا ولري، دا کله کېدای سي؟

د پورتنیو خبرو په نظر کي نیولو سره په ډاګه ویل کېدای سي، چي پورته خبري یوه بېلګه وه بلکي نړۍ په لسهاوو ځلي داسي لور ته ګرځېدلې ده، چي انساني فکر به هیڅ نه منل. نو څرنگه چي د رسول الله ﷺ لومړنۍ څو وړاندویني رښتیني ثابتي سوي دي پاته وړاندي ویناوي یې هم له شک پرته رښتیني ثابتېږي.

ای د غرب تراغېزلاندي ځوانانو! د یوه مسلمان ورور په توګه په درنښت هیله درڅخه کوم چي د نورو تقلید پرېږدئ! خپل استقلال د ځان لپاره خوښ کړئ، په ځان کي همت پیدا کړئ، د خدای لپاره دومره همت خو وکړئ لکه شرق او غرب چي یې لري که تاسو وایاست چي موږ تر هغو په همت کي ټیټ نه یو نو زه درته وایم تاسو په خپلو ګریوانونو کي وګورئ لږ وړاندي د انګریزانو د یرغل په وخت کي د میکناتن څېره وګورئ! بیا د خپلو نیکونو څېرې وګورئ چي د دوی سره جنګېدل، چي

د ميڪناتپن ٻنهي ته تاسي اوونبتي ياست او که د ميڪناتپن لمسيان ستاسو د نيڪونو ٻنو ته اوونبتي دي. ستاسو نيڪونو چي د خپل مذهب رنبتيني تقليد کاوه پر دوی بريالي وو، دوی په نظامي ڊگر کي ستاسو تر نيڪونو پاته وه کله چي يې تاسو د فکري جگړې په ڊگر کي استعمار کړاست د خپل مذهب او نيڪونو له تقليد څخه يې پيل کړاست اوس دوی پرتاسو بريالي سول.

تاسو د نړۍ شاليد مطالعه کړئ د اسلام پرته چي هر څومره پر مختللي معايشوي لايحې نړۍ ته راغلي دي ټولي د ناکامي پر لوري تللي دي، خو د اسلام لارښووني چي له پيل څخه پر کومه بڼه را رواني دي پر همغه ډول ثابتي پاته سوي دي، هيڅ ډول ناکامي نه ده پکښې تر سترگو سوي بلکي د سترو نړيوالو فيلسوفانو په شتون کي هيڅ څوک په دې نه دی توانېدلی چي يوه لږه نيمگړتيا هم په اسلام کي پيدا کړي.

ايا معجزې هم دومره دي؟

همدا د کتاب د پای کرښې دي، اوس پوښتنه دا ده چې دا د گوتو په شمار معجزې دي، ايا د رسول الله ﷺ څخه نوري معجزې نه دي څرگندي سوي؟

جواب دا دی چې د رسول الله ﷺ معجزې دونه زیاتي دي که یې د رېگو او گانو د ډېروالي سره مشابهت ورکړم مبالغه به نه وي ځکه که څوک د علامه سیوطي رحمۃ اللہ علیہ ځانص کبری نومی کتاب مطالعه کړي به شماره معجزې به یې تر سترگو سي. همدا ډول د معجزات الرسول په نامه کتاب کي د رسول الله ﷺ زر معجزې تر بحث لاندې په ښه سلاست نیول سوي دي، خو په دې ځای کي یوازي هم دومره شمېره معجزې لیکل سوي دي او په دغه شمېره بسنه سوې ده لامل یې دا دی چې د دې رسالې څخه پیغام د رسول الله ﷺ د ټولو معجزو بیان نه دی بلکي په دې رساله کي هغه معاصر تهذيب خوښه خلکو ته دا پیغام دی چې د امپریالیزم مفکورې هغه خبره له مغزو وغورځوي چې محمد ﷺ د خپلي زمانې یو فکري فیلسوف و، خلگ یې په فکري ډول استعمار کړي وو او د یو لړ تکتیکونو پر بنیاد یې ځیني بریاوي لاسته راوړي وي.

حقیقت دا دی چې محمد ﷺ د دې نړۍ لپاره د خواخوږۍ پیغام راوړی دی، هوساینه، ازادي، ستر اقتصاد او داسي نوري بریاوي ده د لارښوونو په تقلید کي نغښتي دي. ده کړني د مادیاتو پر بنسټ نه

دي ولاري بلڪي د ده په ٽولو ڪړنو کي معنويت نغښتی دی، چي پورتنی ڪړني يې بېلگې دي.

بله خبره داده، چي د رسول الله ﷺ څخه بې شمېره معجزې رانقل سوي دي خو د څېړني له مخي ځيني هغه روايتونه د رښتينولي په توان کي ټيټ دي له همدې امله د رسول الله ﷺ څخه هغه معجزې په دې رساله کي رانقل سوي دي، چي د شک پرته رامنځته سوي دي او په رښتينولي کي په نهايي ډول مضبوطي دي.

د علامه رشاد خیرندویه ټولني چاپ کړي آثار

۱. احمد شاهي کندهار (لومړی ټوک)
۲. احمد شاهي کندهار (دوهم ټوک)
۳. په افغانستان کې د یوه بندي خاطرات
۴. پښتو متلونه
۵. د پلار لیکونه لور ته
۶. د کودو سرنوشت د علمي پلټني په رڼا کې
۷. د پښتنو د ټولنیز تاریخ مبادي
۸. شل مقالې (نهمه برخه)
۹. شل مقالې (لسمه برخه)
۱۰. شل مقالې (یوولسمه برخه)
۱۱. شل مقالې (دوولسمه برخه)
۱۲. شل مقالې (دیارلسمه برخه)
۱۳. انکار
۱۴. ستایني او وېرني
۱۵. پر معیاري ژبه د معیار په ژبه یوه خپرنه
۱۶. کشف شاهنامه قبل از دوره مغل
۱۷. انگور
۱۸. پښتو ستامیني بوداپیست ته بوتلم
۱۹. ملي هینداره
۲۰. پولیټکل ساینس ته یوه کتنه
۲۱. د پښتو ادب لنډ تاریخ
۲۲. د میوند فاتح

۲۳. کندهاري ورونه

۲۴. پردپس بېنوا

۲۵. د خليل الله خليل دېوان

۲۶. پرېشانه افکار (نثري ټوټې)

۲۷. Afghan Shaghasis

۲۸. د کندهار دودونه

۲۹. اوسني ليکوال

۳۰. د کندهار مشاهير

۳۱. نبوي معجزې (همدغه اثر)

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including numbers 23 through 42.]

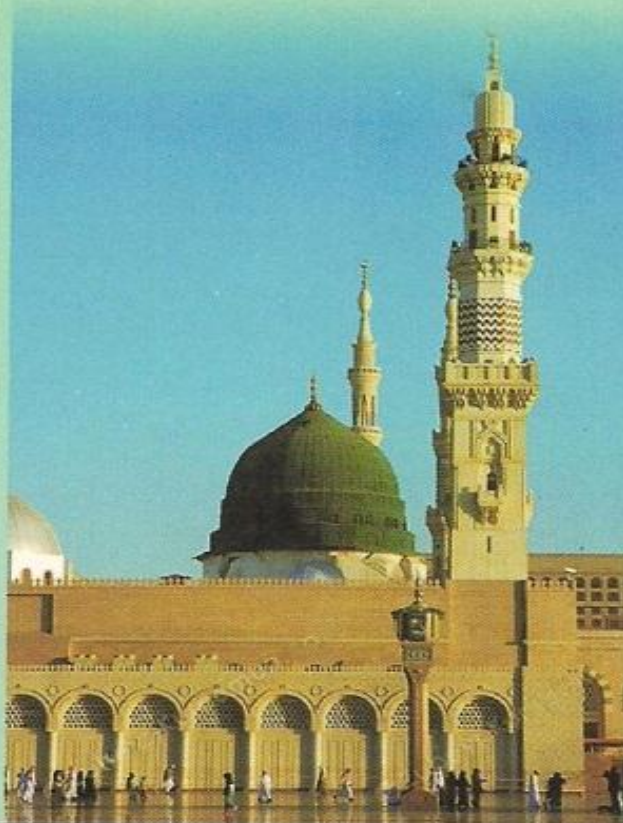
د تعليم الاسلام راډيو ويب پاڼې له خوا:

www.TaleemulIslam-Radio.com

نبوي معجزې

ليکوال:

مولوي عبدالهادي حماد

www.TaleemulIslam-Radio.com

Published by:
Allama Rashad Publication Institution
Kandahar - Afghanistan

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**